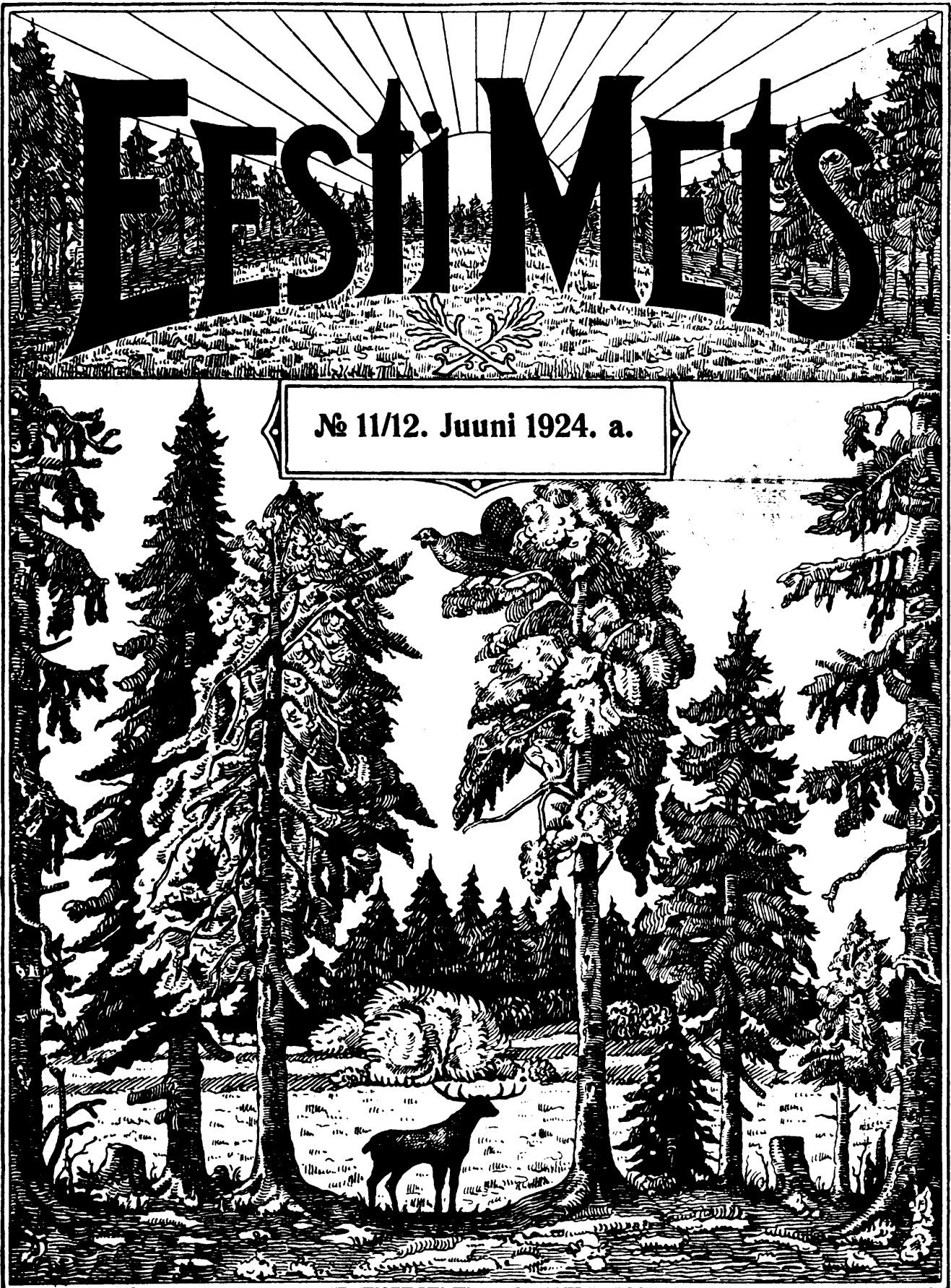

EESTI MEIS

№ 11/12. Juuni 1924. a.

A.-S. „SILVA“.

Tallinnas, Merepuiesteel Nr. 17.

Telef. kontoris 9-29, 13-80, kaupluses 18-09.

Metsaosakond 13-20.

Telegrammi - aadress: TALLINN — SILVA.

**Soovitame rikkalikus walikus
kuiwi hõweldatud ja hõwelda-
mata**

kuuse- ja männilaudu,

**kuiwi tamme-, saare-, jalaka-,
kase-, lepa- ja haawalaudu.**

Ummargusi ja kanditud

palke,

kõlgis nõuetawates pikkustes ja jämedustes.

Ummargusi ja saetud

latte.

**Saeweskis wõetakse jälle vastu ja täidetakse
rutuliselt igasuguseid tellimisi. Ostame iga-
sugust metsamaterjaali piiramata arwul.**

Metsa- ja jahiasjanduse ajakiri.

Toimetuse ja talituse:
 Tallinnas, Metsade peavalitsuse juures.
 Telefonid:
 Wastutaw toimetaja 29-78.
 Asjaajaja 12-75.
 Aadress: liht- ja rahasaadetistele:
 Ajakiri „Eesti Mets“, Tallinn.

Tellimise hind:
 Aastas . . . . . Mk. 300.—
 Poolaastas . . . . . 165.—
 Weerandaastas . . . . . 85.—
 Oksik number 15 mk.
 Väljamaale 400 marka aastas.

Kuulutuste hind:
 1/1 lehekülge . . . . . Mk. 2000.—
 1/2 lehekülge . . . . . 1000.—
 1/4 lehekülge . . . . . 500.—
 Tekstis ja kaanel 50% kallim.

Nr. 11/12.

5. juuni 1924.

4. aastakäik.

Keila jõgi suurvee ajal.

! Foto Kulp.

Metsasaajandus.

Pildid kodumaa metsadest.

P. Reim.

4

Mõistast läänepool — metsailema asukohta juures — n. n. Andresojal, asub kaseistandu, mis enese alla võtab umbes 10—15 ha suuruse püra — pika sarvimäe kallaku oja kaldal.

Rahvasuu järele olewat kaasik istutatud umbes 1 m. kõrguste kaseväärtidega, mis kohale kantud meikast (Mistemäelt). Istutamist toimitud teopäevade arvvel — talupoegade poolt.

Wäiksel on raske seda kaasikut lugeda kultuuriks ja veel enam istanduks. Puude asetusel ei ole kindlat korda, millest siis ka järeldama peab, et istutamise juures ei ole tähtsast mõtlastest taimede jaotusest kinni peetud.

Wanaduse tõttu näib kaasik võrdlemisi hõredana. Maapind on kuuivanud, rohustunud ja nähtavasti karja poolt tõwaks talatud. Maakattes ehitewad peale heintaimede: *Triticum repens*, *Fragaria vesca*, *veronica chamaedrys*.

Siinmääravalt palju on kaasikus näha kaski, mis wigastatud seenehaiguse — *Polyporus nigricans* *) — poolt. Jäalpool, kuhu waadata, paistawad silma — jageli ilusatel walgetel tüwedel — mustad korratud mühud. Wõetud proowitükil oli 22 ülarinde kase hulgas — 6 ja 10 alarinde kase hulgas üks kask, millel seene-sünnitused — mustad mühud süües. Tähenab sel alusel oleks ülarinde puudest 27% ja kogu puudest 21% juba seene poolt wigastatud. Wõib aga arwata, et wigastuse protsent weelgi suurem on, sest esialgu elutseb seene niitkude puukoos, ilma et endast wäljapool märki annaks; j. o. puu mädaneb juba warem, kui ilmuvad mühud. Seda oletust tõendawad muu seas ka kaasikus ettewõetud raiumised. Nii on leitud, et siin ka puud, mis wäiksel ja ka kännu kõrguselt rikketa, wähe kõrgemalt ikkagi kollase

*) Murdunud õrste asemelt ehk ka muhu koore mahelt ajab seen wälja korratud, mustad kobarilised sepalised, mühud ehk kaskud. Puu muutub seene tegewuse tagajärjel pudedaks (mädaks) ja omab kollase wärwi. Kui juba haigus laiem puu kallal tegutsenud, murrab tuul lõput juba mädad puud.

mäda-sirbamega. Sellepärast on dieti wähe tootust, et sellest kaasikust niid üldse weel tarbepuud saada wõiks. Arwatavasti on seenehaigus siin tuntawalt kiirendanud puistu loomulikku hõrenemisprotsessi.

Et pilti saada kaasiku massist, wõtsin siin wäikese proowitükki — 200 m. pika ja 5 m. lata, j. o. — üldpinnas 0,1 ha.

Andmed sellest proowitükist, wälja arwatuult ühe tiinu kohta, on kõrwu seatud Bargas de Bedemari tootetabelite andmetega (normaalkaswu tabelid) — tabelil nr. 2.

Tabel nr. 2.

Wõrdlus Wastfelliina kaasiku ja Bargas de Bedemari andmete wahel.

Wandus	Ülarinne					Alarinne			
	Puude arw	Kõikide juures	Kõrgus	Sõlmkõr	Mass	Puude arw	Kõikide juures	Mass	
		□ jalab	jalab	toilib	ts. .f.	□ jalab		ts. .f.	
Wastfelliina kaasik . .	75	242	303	90	15,1	49,1	110	53	5,0
Bargas de Bedemari I bon. and. med . . .	70	690	357	77	9,7	50,0	160	—	4,1
	80	590	370	83	10,7	56,0	100	—	4,1

Alarindekse on Wastfelliinas arwatud krooni ja puude kõrguse alusel — neljanda ja wiienda kraati klassi puud. Mass on wälja arwatud Bateri massitabelite järele.

Wõrdlustes paistab õige filmatorfaw wahel: — Wastfelliina kaasikus on palju tugewamad puud, selle juures aga palju wähem purid, kui ette näeb Bargas de Bedemari normaalksetele I bon. kaasikutele. Andmed massi kohta on enamwähem wõrdsed, lõikepindade summa on aga Wastfelliinas umbes 20% wõrra wähem Bargas de Bedemari andmetest (kased Wastfelliinas kõrgemad).

Sellest wõiks järeldada, et kui Wastfelliinas kõik puud oleksid terwed, oleks siit saadud rohkem tarbepuud, kui wast normaalksetest Bargas de Bedemari kaasikutest.

Lehise (*Larix sibirica*) kultuur asub 6 km. Wastseliina mõisast lõuna pool J u u d a k o n n a w a h t k o n n a s. Üldine pindala, kus lehised kasvavad, on umbes 25 ha. Sellest on üks osa, umbes 10 ha, viie aasta eest Küttekomitee poolt maha raiutud.

M a a s t i k on siin mäginne (Juudakonna mäed); kõrged mäeseljafud vahelduvad sügavate orgude ja lohitudega. **M u l d k o n d**: värsket savimulla maa (Lehmaboden) — peal mustjas, sügavamal walgjas-kollast värwi; 55 sm. sügawusel algab punane savi, milles leidub vähemaid lubjakive. Nii oleksid kasvunud lehisele siin kõrgiti vastavad.

M a a k a t e t metsa all iseloomustavad sõnajalad (peaaesjalikult *Aspidium filix femina* ja *Pteridium aquilinum*), waarikad (*Rubus idaeus*), maasikad (*Fragaria vesca*), sinilill (*Hepatica triloba*), jänesekapsas (*Oxalis acetosella*). Raimnikul leiame sõnajalgadest ainult põljsõnajalga (*Pteridium aquilinum*), õige rohkesti on siin aga putki (*Aegopodium podagraria*), waarikad, maasikad ja kurerehasid (*Geranium pratense* ja *G. silvaticum*).

Asutatud on see kultuur (aastatel 1863—1864) nähtawasti täisküüwi teel raimnikule, kus warem arwatawasti männikuuse segimets kasvavad. Võib isegi olla, et raimniku mõned aastad põlluna kasutatud ja lehise seeme põllu alla külitud. Asutamise ajal ei ole veel metsas olnud kwartaaliliste ja sellepärast on lehised sattunud hiljem mitmesse kwartaali. Suurem osa praegu alles olemast metsast on kwartaalides nr. 149 ja 155.

K o o s t e i s on siin õige kirju. Peaaegu kõik kodumaa puud on siin, küll suuremal, küll vähemal määral esitatud. Lehised on rohkesti asetatud salakade ja gruppide kaupa ja neid on rohkesti kui wast ühtegi teist puuseltist. Üldiselt on aga teist puuseltiste kogu rohkesti kui lehiseid. Teised puuseltistid, mis lehisega koos ülarindes kasvavad, moodustaksid — asetatult nende rohkesti järele — järgmise rea: kask, mänd, kuusk, haab.

Üldiselt on ülarinne hõre ja ainult üksteisest salakades leiame enam-vähem täieliku tihnuse. Rohkesti on asetatud õige tihedat kuuskedest alarinne. Sarnastes kohtades on siis ka maakate surnud (okaspuidete).

Ülarindes on peale kuuse esitatud veel walgelepp, pihlakas ja raeremmelgas. Põõsajärindes leiame — sarapuud, toomingad, kuskapuud, walgelepp ja kuuse järelkaswu.

Nähtawasti on lehise mets juba algusest jaadik olnud liig hõre (halb seeme), ja sellepärast on teised puuseltistid võimaluse leidnud hiljem lehise seltsis eludigusti wõtta.

Raimniku osas on raiumise korral alles jätud ilusamad lehised rohkesti iluks ja uuskuseks (mets on raiutud Küttekundeks). Kändude järele wõrustades on selles osas üldiselt ka vähem lehiseid olnud, kui wast allesolewas metsaosas. Täie walguse mõjul on raimnikul kasvawatel lehistel õige tuntawalt suurenenud läbimõõdu juurekasw. Nii oli ühel 50-sm. jämedusel puul wiimastel aastatel läbimõõdu juurekasw 1 sm. aastas, mis suurem keskmisest (0,7 sm.). Wiis aastat warem on läbimõõdu aastane juurekasw olnud ainult 0,3—0,6 sm. (s. o. rinna kõrguseni).

Foto P. Reim.

Larix Sibirica. Wastseliina metskonnas, kw. nr. 115.

Kwartaalil nr. 155 ühes salgas, kus lehised segatult kasega wõrdlemiselt tihedalt kasvavad, wõtsin 0,16 ha suuruse proowitüki. Pilt kujutab metsatüki proowitükki.

Proovitiikil kasvas — 64 lehist, 18 kaste, üks kuusk ja üks haab, s. o. üldse 79 puud.

Andmed proovitiikilt, välja arvatult ühe tiinu kohta, on tabelis nr. 3 kõrvu seatud Vargas de Bedemari I bon. männi ja kuusega. Seesjuures on mass välja arvatud selleks otstarbeks langetatud mudelipuulalusel.

Label nr. 3.

Andmed Wastfeliina lehise kultuurist ja Vargas de Bedemari toote tabelitest.

	Wanabus	Ülarinne					Marinne	
		Puude arv	Õõtepõõsade juurus □ talab	Sõõgus jalab	Sõõsimõõs toilib	Mass tts.-f.	Puude arv	Mass tts.
Wastfeliina lehis . . .	69-70	475	395	95	12,8	81	77	2
Vargas de Bedemari I bon. männi . . .	70	970	416	72	8,8	57	330	4,5
Vargas de Bedemari I bon. kuusk . . .	70	910	401	72	9,0	58	260	4,6

Andmeid võrreldes näeme, et lehised tuntavalt kõrgemad ja jämedamad, kui selles wanaduses männid ehk kuusk. Sama asjaolu paistis silma ka kohapeal. Lehise hulgas kasvavad männid, mis aastate poolest sama wanad, on peenemad ja ka kõrguses jõuavad mäewalt lehisele järele. Kuused on suuremalt jaolt kõik lehistest lühemad.

Õõtepõõsade summa vastab Wastfeliinas enamvähem Vargas de Bedemari I bon. kuusele ja männile. Tuntavalt suurem on Wastfeliinas aga mass (rohkem kui 40% võrra). Ta on isegi suurem, kui üldine puumassi produtseerimine 70 a. jooksul normaalses I bon. kuuskutes (73-tksülda) ja männikutes (72-tksülda) — Vargas de Bedemari tabelite järele. Tähendab ka jamael korral, kui siin aegade jooksul ühtki puud ei oleks kadunud, kui kõik puud, mis siin kohal võrsunud, veel praegu alles oleksid, peaksite järeltada, et puumassi produtseerimine siin küllalt suur on olnud. Peab aga tähendama, et ka siingi omal ajal on kõrwaldatud puud ja loomultus võitluses mitmed langema pidanud, sest proovitiikil leidus ka arvestamise ajal üks lehise-kuusk (mis arvestamata).

Vähem on Vargasi andmetest Wastfeliinas ainult puude arv (2 korda vähem). Selle vastu on aga keskmine puumass umbes 3 korda suurem kui Vargasi andmetes.

Samasugused oleksid järeldused, kui võrdlused toostime parematest kodumaa kuuskutes ja männikutes. 1923. a. suvel metsakorraldusalkade poolt kodumaal võetud proovitiikide hulgas ei ole ühtki, mis massi, kõrguse ja keskmise puu jämeduse suhtes ulataks Wastfeliina proovitiiki andmete kõrguseni.

Ei saa aga oletada, et proovitiiki andmed oleksid ebanormaalselt suured, mis tingitud sellest, et proovitiik võetud tihedamas kohas. Metsa ilme proovitiikil tõendaks enim seda, et siin mets veelgi tihedam oleks olla võinud. Võpsatas sõnajaalgade ja wanrikate kasvu (w. pilt) ühelt poolt ja astolu, et siin leidus võrdlemisi vähe rohitud puud (kõigest 10 lehist ja 1 kask) aina tõendavad, et metsa liide ka proovitiikil ei ole täielik. Täieliku liite korral oleksid arwud siin ehk veelgi suuremad võinud olla.

Ei ole ka ühtegi põhjust kahelda selles, et kogu 25-tiinulisel pinnal, kus lehised kasvavad, igalpool jamael tihedusega salku oleks võidud tekitada, kui aga vastavas rohkuses oleks käes olnud seemet.

Sellest paistab, et lehise kasvatamisel vastavatel mullaoludel — kodumaal — küll suuremat puumassi võime loota, kui vast kuuskute ehk männikute samadel maadel anda oleksid suutnud.

Paljud lehised on siin kahjuks tüükast sirtitaoliselt kõverad, nagu seda ka mujal igalpool (iseäranis Euroopa lehise juures) tähela panna võib. Suuremaks põhjeks on aga asjaolu, et lehise tüved siin väga keerdkasvulised (ümberjooksivad). See takistab nende ülestõbbamist ja teeb neid isegi ehitusmaterjalis kõlbmatuks.

Lehiseft valmistatud alapõstid, mis mehvavahi õues juba üle 10 aasta oma ülesannet täitnud, tõendavad aina, et ükski teine kodumaa puuselts seda ülesannet paremini täita ei suuda (s. o. ei suuda nii kava vastu panna mädanemisele niiskes kohas). Siit selgub, kui suur tähtsus võiks olla kodumaal lehise kasvatamisel raudtee-liiprite jaoks. (Järgneb.)

Lehtmetsamajandusest Eestis.

Ed. Schabaf.

1

Muutuvad ajad, — muutuvad inimesed ja ühes sellega ka nende tarvidused.

Õõrdlemise lihtkese aja kestel — aastat 50 — on tööstuses, tehnikas ja seitskondlises eluviisis niipalju muudatusi olnud, et see loomulikult ka meie metsamajanduse peale pidi oma mõju avaldama.

50 a. tagasi valgustati meie kodumaa linnu ainult väljamaalt sisseveetud petrooleumiga, hiljem astus tema asemele gaas, mille valmistamine juba kohalike küttematerjaale nõudis. Mõõdub veel mõni aeg — ja tarvitusele tuleb elektrivalgus, mille saavutamiseks veel rohkem kütteainet tarvitatakse. Olugi, et viimastest suurem osa kiviõli ja turba peale langeb, ei päästa see siiski ka meie kase-, lepa-, haava- ja ifegi okaspuuseltse. Ühes sellega on suurenenud ja uuesti juure tulnud kõiksugused tööstused, mis puud kui tooresmaterjalil ümbertöötamiseks tarvitavad, nagu raudtee-, wee- ja õhulaeva-, mööbli-, viineri-, tellulooõitehased jne.

Mit sammub kultuur vahetpidamata edasi.

Tema võidutäigu kõige tähtsam resultaat on kahlemata haritlaste %-di tugev kasvamine. Selle tõttu on ka maailma paberitööstus niivõrd laienenud, et tal nartsudest enam ei jätku. Tooresmaterjalide puuduses tuli temale teadus appi ja praegu tehakse juba puumassist paberit. Sellepärast on siis ka maailmaturul nõudmine ja hind kõige rohkem nende puuseltside peale tõusnud, mis paberitööstusele kõige paremat tooresainet pakuvad, — nimelt terwe ja oksteta kuuse ja haava peale.

32 a. tagasi — j. o. 1891. a. Wastsemõisa metskonnas, kus ma oma riigimetsateenistust algasin, — oli kuuse ja haava küttepuid hinnad 90 kop. = 1 kant-f. pealt, — mis praeguse kuldwaluuta järele vastaks ainult = 153 E. margale. 1923. a. keskmise, V järgu taksihind oli aga haava

wale 600 mk., j. o. 4 korda suurem ja kuusele ifegi 960 mk., j. o. 1891. a. taksihinna 6 korda suurem.

Wähem on tõusnud kase küttepuid hind: 1891. a. taksihind samas metskonnas oli 2 rbl. 40 kop., j. o. = 408 E. mk., kuna tema praegune V järgu taksihind on — 1440 mk., j. o. 3½ korda 1891. a. hinnast suurem.

Waatame nüüd edasi, mis sugune waleford on praeguse lehtmetsa kütte- ja tarbepuid kantjalala 1923. a. taksihinna wahal:

Taksi jüüf	Kasif		Waab		Wep		Wamm	
	tarbe	kütte	tarbe	kütte	tarbe	kütte	tarbe	kütte
I	20 m.	12 m.	13 m.	5,5 m.	13 m.	8 m.	29 m.	12 m.
wahetford	1,7	1	2,4	1	1,6	1	2,4	1
V	9 m.	6 m.	6 m.	2,5 m.	6 m.	4 m.	13 m.	6 m.
wahetford	1,5	1	2,4	1	1,5	1	2,2	1
X	3 m.	2 m.	2,5 m.	1 m.	2,5 m.	1,5 m.	6 m.	2 m.
wahetford	1,5	1	2,5	1	1,6	1	3,0	1

Tabel näitab, et lehtmetsa tarbepuid hinnad on keskmiselt umbes

2 korda küttepuu hindadest suuremad.

Kui meie sellele veel juure lisame, et väljamaa turundumine on piiramata suur nende lehtpuuseltside tarbematerjalide, mis lõunamaa metsades harva ehk sügugi ei kasva, nimelt kase, haawa ja lepa järele, — siis sunnib see meid tõsiselt mõtlema ja abinõusid leidma, et sellele nõudmisele vastu tulla.

Pea küsimus on siin selles, kas siis lehtmetsas tarbematerjaali kasvatamiseks ei ole samuti 2 korda küttepuumajanduse kuludest suuremad on?

On see tõesti nii, — siis ei tasuks sellekohane lehtpuumajanduse aluste muutmise meie waewa. On nad aga sellest wahekorvast wähemad, siis ei peaks meid küll mingisugused eelarwamisefid tagasi hoidma — meie lehtmetsa-majanduse aluste põhjalikust muutmisest: terwe, sirge, oksteta ja teatava läbimõõduga tarbematerjaali saamutamiseks.

Selle küsimuse lahendamiseks teen järgmise ülewõtte: Kõige suuremat tähelepanu wäärrib lehtpuuseltsidest meil kõige rohkem laialilagunenud kask ja nimelt tema teiseid betula pubescens (нышняя береза — ehk Kuchbirke). Kuna betula verrucosa't (бородавчатая береза) ainult kõrgemates ja kulumemates kohtades leidub, kasvab esimene teiseid meil mitte ainult madalal, niiskel mineraalmaa pinnaal lihes kuuse, lepa ja haawaga, waid peaaegu samuti jõukalt ka orgaanilisel ja loomni märjal turbamaa põhjal.

Suwitaw on, et ta oma wähenõudlikkuses meil nii kaugele lähed, et temale mitte üks ainsam puuseltis järele ei jõua, wälja arwatud ainult mänd, kes temaga weel sammu* hoida suudab. 1923. a. wälisistõõde juures Naawere metskonna Kurista metsandiku kw. 34 kase proowi nr. 12 peal oli turbakihi paksus — 3½ arsi, mille all 4 tolli halli sawi ja weel allpool paehtwi. Selle peale waatamata leidus selle proowi järele nendes V boniteedi kasvutingimistest 60-aastases, 0,8 täiussega kasepuiestikus siiski weel 12 k.-s. puumassti hektaril (keskm. diamtr. — 5½"). Muudugi olid siin kõik puid kõwerad, osalt südamemädaga ja ainult küttepuuks kõlbustud.

Kasele V boniteedi liig kuiwa ja kõhna liiwa-, liig kõwa sawi- ja liig sügawat turba-maad ka edaspidi küttepuu majanduseks jättes, wõiksime meie kõrgemates boniteetides juba tarbepuu majanduse abinõusid tarwitada.

Seni seda aga pole tehtud ja kase majandusest tarbepuu saamine on ikka ainult juhusline olnud.

Samuti on lugu haawa ja lepaga olnud.

Haawa leheidame kõrwale need äärmiselt halvad V boniteedi kasvutingimised, kus maapõhi kas liig määrg, orgaaniline ehk liig kuiw — liiwane ja kus juba ainult selle tõttu südamemäda ilmub ja ainult halwa küttepuu peale loota wõime. Tarbepuusk wõime aga haaba kõikidel teistel sawi- ja lüüsiwatel maapindadel kasvatada, selle peale waatamata, kas ta siin niisid enamuses ehk teda ainult wähemuse juuresegu näol teiste puuseltside enamuse keskel leida.

Lepadest on kõne all ainult mustlepp (Schwarzeller, черная ольха, alnus glutinosa), sest et walgelepp (Weißeller, белая ольха, alnus incana) oma okstise ja madala tüwega jääb meil ikka kõrwalises küttepuuseltisiks. Mustlepale jätkame küttepuumajanduseks need V boniteedi kohad: 1) kus maapõhi juba liig wesiine, nii et puud siin weel sees ainult üffikute küngaste otsas kasvavad, 2) kus pealmine mustmulla kiht liig õhuke, umbes ½ arsi, ja liiwa ehk sawi aluspõhi, 3) IV boniteedi märjad sawimaad, kus kõwer mustlepp ühes kasega, kuuse enamuses, 1-2/10 juureseguna esineb.

Nendel kolme tüüpi maapindadel leidub mustlepal 1923. a. proowide järele alati südamemäda ja ta annab siin ainult küttepuud.

Mustlepa tarbepuud wõime suuremal määral ainult I, II, III boniteedi niiske sügawa mustmulla maapinnal saada, kus jooksew põhimeesi ja kus see puuseltis kas puhtalt ehk enamuses kase, saare, üffiku tamme ehk ka wäheste kuuse juureseguga kasvab.

Esimene tingimine tarbepuumaterjaali juures on tema terwis.

Kui meie kolme tähtsama lehtpuuseltsi terwise tingimtsi läbi vaatame, siis näeme kohe, et nende tähtsime et nõuagi ülearu suuri kulusid, waid ainult mõne, endise ja praeguse majandusaluse muutmist.

Kõige kahjulikum lehtpuuseltside haigus on **mäda**, mille peale iga tarbepuu tarwitaja kohe oma tähelepanu pöörab.

See haigus tekib mitmesugustest seentest.

Maagu loomariigis, nii on ka taimeriigis esitajad igasuguse haiguse wastu seda paremini kindlustatud, mida soodsamad on nende elutingimised ja mida täielikumalt need wastawad käesolewa isiku elu nõuetele. On meil wiimased teada ja oma majanduses juba rahuldatus, siis jääb meie peal **leesandeks** — haiguste ärahoidmine.

Ilalnimetatud kolmest lehtpuuseltisist on kõige õrnem ja nõrgem mäda wastu — haab ja peaaesjalikult sellepärast, et tema kohastruktuur on kõige pehmemast ja kergemast materiaalist kokku seatud. Kuna 1 kantjala kasepuu raskus on 1,23 puuda, lepa — 1,02, — kaalub haab ainult 0,74 ehk $\frac{3}{4}$ puuda. Just selle omaduse ja kerge lõhenemise tõttu ongi haab wiimasel ajal nii otfitaw.

Meie nägime juba, et haawa mädale üheks peapõhjusteks on maapõhja ülearu weeküllus. Wiimase kõrvaldamine on suure tähtsusega terwele meie metsa- ja põllumajandusele, nõuab aga wäga suuri kulusid, nii et selle abinõu teostamiseks oleme sunnitud määri V boniteedi maagalasid haawa tarbepuumajandusest wälja heitma.

Teine mäda algataja on — noore haawa tekkimine wõsast, aga mitte seemnest, mis ka kõikide teiste lehtpuuseltside kohta käib. Maagu teada, annab noorele taimel emajuur pärast oma mäda edasi. Tahame terwet haawa tarbepuud saada, — siis peame teda seemnest kasvatama.

Siin seisame siis niikuid fogauni uue majanduslike nõudmise ees, mis paarikümme aastat tagasi oleks ainult metsaperemehe naeru erantunud, kuna aga praegused turundumised ta meile tungiwalt ette seawad.

Endiste andmete järele on haawa seemnete idanemisprotsent wäga madal, s. o.

ainult mõne 10% ümber. Siin tekib aga kohe küsimus, kas see ei ole seemnete endise korjamise ja kuivatamise wiisi tagajärg. Kandewillast wabastatud mustad haawa seemneterakesed on ju nii wäikesed (wähem kui mooni ehk unilille tera), et nad kuivatamise juures kergesti oma elu wõiwad kaotada.

Arwesse wõttes endise metsaperemehe iidskõikjast haawa kohta, tuleks kawatsetud katsemetskondades küll esimesel wõimalusel haawaseemnete saawutamise ja nende külmimise metoode uuesti läbi proowida, mis ka igas metskonnas wõiks teha.

Kolmas mäda põhjus walgust armastawale haawale on ülearu suure suurtihedus noores eas. Siin puuduwad aga samuti andmed, kas õigel ajal õppitulek ja nende tihnikute puhastamine ja harwendamine ei aitaks ka neid eesemplaare wastupidawamaks teha, mis juurewõsast on tekkinud.

Teiselt poolt on aga tähele pandud, et liigijärsk harwendamine ja sellega liig rutuline ja suur walguse andmine samuti haawa mädanema paneb. Sellepärast oleks katsete ülesanne, seda puuestiku täituse illemäärata ja neid walgustamise kiiruse astmeid leida, mis tarbehaawale kõige siindsamad oleksid.

Kuigi ilalnimetatud mäda põhjuste oleksid kõrvaldatud, oleks endine metsamajandus wiimati oma haawa siiski sellega lõpuliselt ära mädanud, et teda õigel ajal ei wõetud peakasutuse alla. Wõsast-haawa majandusline kiipus wastaks umbes 40 aastale ja seemnest-haawa umbes 50 aastale. Endise piiratud turundumise tõttu madalamäärtuslike haawa küttepuu peale jäeti aga haawaenamuse puuestikkude raiumine teiste lehtmetsamajanduse puuseltside seas ikka wiimaseks, nii et nad oma määratud raierinaist pidid üle seisma ja mädanema hakasid.

Weel halvem oli lugu selle haawa juuresega, mis kõrgetiivelise ofasmetfamajanduse puuestikkudes leidus. Siin pidi ta 100—120 aastani iidist pearaletootama, nii et mitte ühtegi terwet haawa juure peale ei jäänud.

Tulewikus peaktime abinõusid tarwita-
ma, et see õrna terwisega puuseltis tingi-
mata õigela ajal maha raiutaks, — tema
päästmiseks üleseisemise tagajärgedest, —
esimesel juhtumisel pearate abil ja teisel —
iiskitute puude wäljawõtmise näol.

Mustlepa le ja kasele on soodsal
maapinnal terwiset tugi- ja loo-
mine palju tervem kui haawale.

Naagu ülddud, on ka siin se emnest tek-
kinud puud palju eluwõimelisemad kui wõ-
fataimed.

Kase külwiga tehtud katsed on juba
häid tagajärgi annud; — peale selle on loo-
mulik kasulik ka meie raiesitkudes — ha-
rilik nähtus (urwakimbud — wagudesse).

Mustlepa külwamistega on asi
teerulisem, sest et tema puiesitkud kema-
del ülenjutatamates kohtades kaswawad.
Kewadwesi wiib lume peale kukkunud lepa-
seemned ära; peale selle on siin harilikult
weel tiheda rohukaswuga teemist.
Sellepärast on lepa külwamine ainult pä-
rast wee ärajoofsu wõimalik, milleks mä-
taste otsast rohukate ära lõhutakse, kuhu siis
seemet peale külwatakse ja kinni rõhutakse.

Lepekäändude wõsaaandmistest
lahitloomiseks — wõiks neid põletada:
ma näoin Dnjepri basseini Priwetk jõe
ääres mustlepa raiesitke, kus puhastamise
ajal tuli oli lahki pääsnud ja wanad känd-
nud ja rohukate ära põletanud. Kõik see
raiesitk oli loomulikult isekülmist täiesti
uuenenud, kuna kändu wõsud puudusid. See
on minu kauaeeses praktikas ainukene
sarnane juhtumine, kuna harilikult met-
saomanikud kändu wõsudega rahuldusid.

Witmasel kohta pean juure liikama, et
mustlepa südamemäda, mis wälkmise puu-
siht koanti terweks jätab, pole ni häda-
ohlik kui haawal. Silda mädaneb siin küll
sageli koanti wälja ja tema asemel leidub
100-aastasel lepal mõnikord 4—5" läbimõõ-
duga must õõnsus, mis aga kõrsemale ei
tõuse, kui 1—2 arssinat kändust, mis juures
tema palattaolist tüwe ühes selle õõnsusega
siiski wineeriwabrikud heameelega wastu
wõtawad.

Kändu wõsast-kase kohta nimetan siin
weel üht puudust, mis tema kõige jämeda-
ma alumise tüweotsa Lutheri pakkudeks

kõlbmatuks teeb. See on selle tüweotsa
mõõgataoline kõwerus, mille jä-
rele ka wanad kasemetsas wõsapuud kõhe
ära wõib tunda.

Teine tingimine tarbematerjaali juures
on puu tüwe sirgus.

Selle peale mõjub kõige kahjulikumalt
üle arune puiesitiku tihedus. On
walgustarmastaw puu noorusel teiste
puude latwade warju sattunud, siis piitab
ta muudugi pimedusest wälja pääseda ja
sirutab oma ladwa kord ühele, kord teisele
poole, — sinna, kuhu päikese walgus meeli-
tab. Päikese poole sirutawale ladwale järg-
neb painduw noor puutiwi, — sünnitades
aga sellega enesele jäädama tüwe kõweruse.
Sarnased kõwerad tüwed ei wasta aga su-
gugi tarbepuu majanduse eesmärkidele ja
neid peab aeglasti puiesitkust kõrwaldata-
ma.

Siin pöörame nüüd tähelepanu selle
tähtsa asjaolu peale, et endises leht-
metsa majanduses kuskil ei ole kor-
ralikke puhastamisi, harwendamisi ja läbi-
raimamisi toime pandud.

Sega-puiesitkudes aga olid kõik abi-
nõud peremehe poolt oksa-puiesitkide ra-
witsemise peale juhitud; selle juures kõr-
waldati kõik need lehtpuud, mis oma jõu-
kama kaswuga oksapuudele wõisid häda-
ohlikuks saada, — olgugi et mõned sirget ja
tuuemat lehtpuud poleks pidanud mõne
kõhna oksapuud päästmiseks ohwerdama.

Eesmärk oli aga selge ja kindel: oksa-
puust tarbematerjaali ja lehtpuust küttema-
terjaali saamine.

Naagu juba ülddud, on nüüd ajad muu-
tunud ja soodsal maapõhjal asuwad leht-
puuesitkid tõmbawad meie tähelepanu enes-
tele samuti kui oksapuudki.

Lehtmetsa rawitsemise juu-
res, peale üldiste aluste, tuleb weel järg-
mist arwesse wõtta:

1) terweid ja sirgeid se emnest tekki-
nud talmi wõimalikult wähe kõrwalbada
ja heda ainult siis, kui nad eluwõimelstelt
okaspuitaimedelt õhu, ruumi ja walguse
riisuwad ehk kui nad ise kõwerad ja kaswus
maha jäänud on;

2) kõweraid ja halgetid wõsataimi
wõimalikult palju wälja wõtta, 10—12

aasta wanaduseni, nende jõuka kasvu peale vaatamata ja ainult siis neid maapinna katteks juure peale jätta, kui nad harvalt ja teistest eraldatult seisavad. Praegu käib see kõigepealt kase noorendikkude kohta, milles samapalju kinnuwõsused kui seemnetaimi leiame.

Saawa raiestikkudes on meil praegu enamasti ainult juurewõsudega tegemist, millest muidugi kõige tugewamad kaswama jätkame. Samuti tuleb m u s t l e p a r a i e s t i -

fus, kus weel seemnest taimi pole olemas, kinnuwõsudest kõigepealt nõrgemaid kõrvaldada, igal kinnul umbes 4—5 paremat wõsu kaswama jättes.

3) kõikides n i i s k e m a t e s IV, III, II isegi I boniteedi kohtades, kus weel ülluse tõttu kaswutingimised lehtmetsale soodsamad on kui okasmetsale, peaksiime wiimaste rawitsemise koguni kõrvalde jätma ja kõik oma tähelepantu ainult sirge tarbelehtmetse peale juhtima. (Järgneb.)

Jahiasjandus.

Kodumaa röövlindude kahjulikkusest ning nende määramine jalgade järelle.

M. Härms.

2

Wäga kahjulikud on kõik jänesekullid: roo-jänesekull (*Circus aeruginosus* L.), wälja-jänesekull (*Circus cyaneus* L.) ja soojänesekull (*Circus pygargus* L.). Wälja- ning soojänesekulli toiduks on peaaesjalikult wäikesed imetajad, linnumunad, noored linnud, põldpüüid, lõvkesed jne. Wahepidamata hõljuwad need rööwlinnud madalas lennus üle wiljawäljade ning heinamaade; silmawad nad mõnd pesa muina de wõi poegadega ehk mõnd noort lindu, lastewad end silmapilt selle peale maha, ning harwa juhtub, et nende küüsiist mõni ohwer pääseb. Need kullid on põldpüüde kurjemad waenlased; samuti häwitawad nad wähemaid põllul elutsewaid linde kui raudkullgi. Roo-jänesekull toidab end peaaesjalikult wee-, soo- ja laululindudest ning nende munadest. Kõrgu pesitsemise ajal jõbb ta pea ainult noori linnupoegi. Et ta kuni pesade rüüstaja on, seda teawad linnud väga hästi, ning sellespärast ajawad kiivitajad ning kajakad teda suure kisa-kärage taga. Wähemaid weelinde peletab ta pesa pealt lihtsalt eemale, ning rüüstab pesa ära. Suured linnud aga, nagu haned ja pardid, astuwad talle südikalt vastu, ning kaitsewad seega oma pesi juhtunud

rööwli eest. Kõik jänesekullid on suurewõimsilise linnupehade rüüstamise ning kõikjugu lindude hävitamise tõttu ülikahjulikud olemused ja nende hävitamise eest taju maksimine on täiesti põhjendatud.

Kõikullidest sünnitab ainult kassikull (*Bubo bubo* L.) suuremat kahju, kuna pea kõik teised kõikullid suurejoonelise hiirte hävitamisega tuntawat kasu toowad. Kassikull murrab kõikjugu jahiloomi, nagu metskitsi wafkaid, jäneseid, metsiseid, tetri, põldpüüsid jne., häwitab aga ka hiiri, konni, sisalikke, madusid ja isegi putukaid. Dilles waressele suureks nuhtluseks, püüab ta neid magamispundelt, mil põhjusel jõbbi nende keskel tihti suur hädaldamine tõuseb. Olgu, et kassikull peale jahiloomade, nagu tähendatud, ka teisi, isegi kahjulikke loomi jõbb, on tema paturegister siiski nii suur, et teda õigusega kõige kahjulikumate rööwlinnude liiki arwata mõime. Et kassikulli koosseis meil õige hõredaks on jäänud, tuleb kaalumisega alla wõtta, kas seda rööwli looduse mälestusmärgina mitte tingitud kaitseosaliseks soowitada ei tuleks.

Wähem kahjulikud, kuid selle kahjulikkust siiski maha wõlkida ei wõi, on lõopistrit (*Falco subbuteo* L.) ning wäike-pistrit

(*Falco regulus* Pall.). Need kaks pistrikku on kõtide vähemate, iseäranis laululindude, hirmutisteks. Nende toitu kujundavad peaaesjalikult loofesed, pääsukesed, väljadel elusjed laululinnud, vähemad joo- ning rändlinnud, noored põldpüüd, wutid kui ka juuremad lendawad putukad. Nad püüawad, nagu rabapistrikudki, ainult lendawaid linde. Oma saagile tormawad nad ikka, nagu teised pistrikudki, ülewalt poolt kallale. Pääsukesed, kes teisi rööw- linde kisaga taga ajawad, kardawad teda wäga, teades, et tema nende kardetawam waenlane on; pääsukesed koguwad end par- wesse kottu, ning püüawad kõrgele õhku tõusta ehk roostikus end peita, et rööwli küünteist pääseda. On aga mõni pääsuke end parwest eraldanud, hakkab pistrik teda koha taga ajama ja enamasti on õige pea selle elupäewad ojas. Olgugi, et need pist- rikud jahimeestele ainult mõne noore põld- püü murdmisega meelepaha sünnitawad, tuleb küttijeltidele, jüstki arwesse wõttes nende häwitamiswõid laululindude peres, nende jalgade sisseaatjatele tasumaksmist soowitada.

Kahe kahjuliku hiiglarööwlinnu, nimelt kaljukotka (*Aquila chrysaetus* L.) ning me- rikotka (*Haliaetus albicilla* L.) häwitamist ei wõi soowitada ning tasumaksmist nende jalgade eest tuleb hukka mõista. Nii kal- julokkas kui ka merikokkas elusjed nii wähesel arwul meie kodumaal, et juba üf- siku linnu mahalaikmine kurbmängu meie looduses tähendaks, ning igat looduse har- rastajat ahastusega täidaks. Kas kalju- kokkas üldse meil veel pesitseb, pole kind- lasti teada, ainult sügisel, läbirändamisel, olen harwa seda hiiglalindu silmanud. Me- rikotka asupaik on meil kolmes kohas tea- da, mis üksteisest õige kaugel asuwad. Tõsi on, et mõlemad rööwlinnud end ainult juu- rematest innetajatest ning lindudest toida- wad, ning seega kaunis tuntawat kahju jahimeestele sünnitawad, aga samuti on tõsi, et kõtides kultuurriikides wiimasel ajal häwinemisele pühendatud loomi kui looduse mälestusmärki kõige jõuga alal hoida püütakse; loodust mitte üksi ainelise, waid peaaesjalikult esteetilise ja eetilise mõõdupuuga hinnatakse. Loodusekaitse lii- tumine põhjeneb alusel, et kõike, mis loo-

duses ilus ja haruldane, aga inimese mõist- mata teguwiihi tagajärjel kadumisel, pääs- ta, alal hoida ning iseäralise kaitse wäli- jets tunnustada. Ka linde ei unusta see liikumine; iseäranis kadumisele pühendatud suuremaid rööwlinde, nagu kottad, kelle lennutuju maastikku ilustab, katjub loo- dusekaitse oma hoolekande alla wõtta. Ur- watawasti seisawad meie küttijeltide juh- tiwad isikud ajatõrgusel ning mõjuwad oma kaaluwa jõna ning kindla ülesastumisega kaasa, et neid wäheseid kodumaal pesitse- waid hiigla rööwlinde paare mitte ei häwitataks. Wastasel korral on igal tõsi- sel kodumaa looduse harrastajal täieline moraalne õigus nende kui kodumaa looduse häwitajate peale tähelepanu juhtida. Soo- wime meie, et meid wäljaspool kodumaa kultuurrahwaks peetaks, peame kindlustusi andma, et meie mitte üksi ainelisi, waid ka eetilisi ning esteetilisi wäärusi tunnusta- me ning kalliks peame. Seks aitaks kaasa, kui kodumaa looduse mälestusmärkide alalhoidmise komisjon, kelle eesotsas dots. A. Mathiesen, oma aruandes teatada wõib, et meil jahijeltid oma juhatajate ees- wõttel kaljukotka ja merikotka wähesed pe- sitamiskohad oma kaitse alla wõtnud on.

Kahjulikkude rööwlinde liiki kuulub veel kalakokkas (*Pandion haliaetus* L.). See lind ei sünnita küll jahimeestele kah- ju, aga kalaasjandusele lööb tema tegutse- mine tuntawaid haapu. Kalakokkas toidab end ainult suuremate kaladega ning häwi- tab neid suurel määral. See lind on ko- dumaal sama haruldaseks ilmuwuseks, kui kaks ülalnimetatud liiki, ja teda tuleks sel põhjusel ka kui looduse mälestusmärki kaitse alla wõtta.

Must taewahoidja (*Milvus migrans* Bodd.) ning lapikakk (*Strix lapponica* Thumb.) on, olgugi et nad kahju sünnitawad, nii harul- dased pesitawad linnud, et nende häwita- mine looduse laastamine oleks.

Talwel meie põhjamaadelt ilmuw lume- öökull (*Nyctea nyctea* L.) toidab end pea- esjalikult jänestest, tetredest ja põldpüü- dest ning sünnitab ainult kahju. Et ta meil ei pesitse, waid ainult melle saaki otsima tuleb, wõime selle hiiglaöötkulli hä- witamist ning küttidele tasumaksmist õi- gustatult pidada.

Õdit teised meil pesitsemad päew- ning öö-röövlinnud, nagu hiire-tuuletallaja (Cerchneis tinnunculus L.), väike konna- kottas (Aquila pomarina Brehm.), väga haruldane madukottas (Circaetus gallicus Gm.), hiirewiu (Buteo buteo zimmerma- nae Ehmke), erilajewiu (Pernis apivorus L.), kõrwulka rätis (Asio otus L.), joorätis (Asio flammeus Poutopp.), uuralikaff (Strix uralensis Pall.)*, kodukaff (Strix aluco L.), karwasjalgne öökullite (Aego- lius tengmalmi Gm.), wärb-öökullite (Glau- cidium passerinum L.) ning wööt-öökull (Surnia ulula L.) ei sünnita inimese maja- pidamisele kahju, waid wastuotsja — nad aitawad oma kasuliku tegutsemisega, kahju- likkude loomade häwitamisega, selle majan- duslike järje parandamisega kaasa, ning peafsid seepärast inimese poolt igatiilgse kaitse osaliseks saama. Neid röövlinde ei tohiks ükski arusaaja kiit otstarbeta maha lasta ja ükski jahiselt ei tohiks nende jal- gade sisesaajatjatele taju maksta, waid im- berpöördult — iga jahiselti liige, kes neid häwitab, peaks seltsi kassasse kõrget trahwi maksuma.

Soodame, et jahiseltid seda juhatust oma ning üldise kasuks tähele panewad, ning taju maksimist mahalastud röövlinnade eest selle juhatusega kokkukõlasse wiivad.

II. Röövlinnade jalgade määraja.

Pöiasluu (der Lauf, плюсна, tarsus) täie- likult, ka tagapool, sulgis: A.

Pöiasluu ainult paiguti sulgis: B.

A.

Warbad kuni küüsfutteni**) tiheda sules- tifuga kaetud: I.

Warbad ei ole tiheda sulestifuga kaetud: II.

I.

a. Warwaste sulestif puhaskwalge, wäga tihe, ligikaudu wilbisarnane ning ulatab ka warwaste alumise poole peale:

U m e = ö ö k u l l i.

b. Warwaste sulestif ei ole puhaskwalge, waid kollakas, hall wõi roostekarwa, ning on üldiselt hõredam.

*) Uuralikaff on küll suurepärase hiire häwitaja, aga mõnikord võib siiski jäneste, metskanade ja teiste jahilindude muremisega kahju sünnitada.

**) Küüsit. Калле, короть.

a¹. Pöiasluu pikem kui 7 cm.

a². Pöiasluu sulestif tume- wõi hele- hallide wöötidega: K a p i k a f f.

b². Pöiasluu sulestif roostekollane, tu- medate ribadega ja tähnidega:

K a s s i k u l l i.

b¹. Pöiasluu lühem kui 7 cm.

a³. Pöiasluu 4 cm. pikk wõi pikem.

a⁴. Tagawarba pikkus ilma küüsfuta ai- nult neljandik pöiasluust: S o o r ä t s.

b⁴. Tagawarba pikkus ilma küüsfuta suurem neljandikust pöiasluu pikkusest.

a⁵. Pöiasluu pikem kui 5 cm.:

U r a l i k a f f.

b⁵. Pöiasluu lühem kui 5 cm.

a⁶. Sisemine warwas sama pikk kui kesk- mine: K o d u k a f f.

b⁶. Sisemine warwas lühem kui kesk- mine: K õ r w u l k a s r ä t s.

b³. Pöiasluu lühem kui 4 cm.

a⁷. Pöiasluu umbes 2,5 kuni 3 cm. pikk.

a⁸. Keskmine warwas ühes küüsfuga pöiasluust pikem: W ö ö t = ö ö k u l l i.

b⁸. Keskmine warwas ühes küüsfuga sa- ma pikk kui pöiasluu:

K a r w a s j a l g n e = ö ö k u l l i.

b⁷. Pöiasluu umbes 1,5 cm. pikk:

W ä r b = ö ö k u l l i e.

II.

Warbad ei ole sulestifuga kaetud.

Pöiasluu 8—11 cm. pikk.

a. Tagawarba küüsfu pikkus üle 5 cm.:

K a l j u k o t t a s.

b. Tagawarba küüsfu pikkus alla 4 cm.:

S u u r w ö i w ä i k e k o n n a k o t t a s.

B.

a. Pöiasluu kuni warwasteni sulgedega kaetud, aga selle tagapool paljas:

K a r w a s j a l g n e w i u.

b. Pöiasluu ei ole warwasteni sulgedega kaetud.

a¹. Wälimine warwas pöördum:

K a l a k o t t a s.

b¹. Wälimine warwas ei ole pöördum.

a². Pöiasluu keskminest warbast lühem.

a³. Wälimine warwas umbes sama pikk kui keskmine: J a h i p i s t i f.

b³. Wälimine warwas palju pikem kui keskmine: K a b a p i s t r i f.

b². Põiasluu keskmisest warbast pikem.
a⁴. Põiasluu kaks korda nii pikk kui keskmine warwas.

a⁵. Põiasluu 8—9 cm. pikk:
Roo-jänese kull.

b⁵. Põiasluu 6—7 cm. pikk.

a⁶. Wälimise warba küüsit umbes 2 mm. lühem kui sisemise warba küüsit:

Soo-jänese kull.

b⁶. Wälimise warba küüsit umbes 5—7 mm. lühem kui sisemise warba küüsit:

Wälja-jänese kull.

b⁴. Põiasluu ei ole kaks korda nii pikk kui keskmine warwas.

a⁷. Põiasluu suurte põiktahvlitega eesküljel.

a⁸. Põiasluu tagaküljel üks rida põiktahvlid: Siire-wõi saluwiu.

b⁸. Põiasluu tagaküljel puuduvad põiktahvlid.

a⁹. Põiasluu lühem kui 10 cm.

a¹⁰. Põiasluu tahvlite arv umbes 6—8: Punane wõi musta ewahoidja.

b¹⁰. Põiasluu tahvlite arv kaugelt üle 8.

a¹¹. Põiasluu 7—9 cm. pikk:
Kana kull.

b¹¹. Põiasluu 5—6 cm. pikk:
Raud kull.

b⁹. Põiasluu 10 cm. wõi pikem.

a¹². Põiasluu paljas ala pikem wõi sama pikk kui keskmine warwas ilma küüsituta, warbaid ühendab suur sidenahk:

Madu kottas.

b¹². Põiasluu paljas ala lühem kui keskmine warwas, ilma küüsituta, warbaid ühendab sidenahk puudub pea täiesti:

Merikottas.

b⁷. Põiasluu ilma suurte põiktahvliteta eesküljel, äärmisel juhul leidub warwaste tünne kohal mõni tahwel.

a¹³. Warbad ainult tipu pool põiktahvlitega: Herilase wiu.

b¹³. Warwaste ülalpool pea täies ulatuses põiktahvlitega.

a¹⁴. Keskmine warwas ainult natuke lühem kui põiasluu.

a¹⁵. Wälimine warwas 12—15 põiktahvlitega: Lõopistrik.

b¹⁵. Wälimine warwas 7—10 põiktahvlitega: Wäike-pistrik.

b¹⁴. Keskmine warwas üle 1 cm. põiasluust lühem.

a¹⁶. Küüsitud mustad:

Siire-tuuletallaja.

b¹⁷. Küüsitud kollakaswaltsjad:

Punajalgne tuuletallaja.

Märkus. See määraja on peaaegu jalkult „Sennite, Die Fänge der in Mitteleuropa vorkommenden Raubvögel“ järel kokku seatud, kuid täiesti muudetud kujul. Põiasluu pikkuse all mõistetakse pikkust selle luu säärega ühenduskoha nõgust kuni põiasluu ning keskwarba liikenõguni wõi kuni põiasluu alumise tahwli ääreni sirkliga mõõdetud. Küüsitu pikkust mõõdetakse sirkliga warba ülalpool äärest kuni küüsitu tipuni; samuti mõõdetakse warba pikkust sirkliga.

Weel tinastusest.

Labora.

„Gesti Mets'a“ 8-das numbris 1924 kirjutas D—n põhjustest, miks lastes tinaford püüfiraudadesse tekib ja jõuab lõpuotfusse, et tinastuse põhjus spiraalses pooleerimises seisab.

See wäide on ekslik.

Mul on võimalus olnud hulk aastaid pikuti ja ka spiraalselt lihwitud püüfiraudu näha ja wõin ütelda, et mõlemad tinastused ühtwiisi.

Teoreetiliselt näib see küll nii olemat, et spiraalselt lihwitud rauad peaksid enam tina külge wõtma, aga praktiliselt tuleb seda siiski teistiti seletada.

Tina külge hakkamine sünnib haarwite hõõrumisest raudade seinte wastu.

Sarilikult liitub kõige enam tina padrunipesa lähedale, kust laeng padrunist rau-da paisatakse, ja sealt tuge saades pikenevad tinajooned rauda edasi.

Kõige enam tekib aga tina tšhoki koostuse, kuna kaset rauda tina tekkimist harva ette tuleb. See sünnib siis, kui rauda mõnda kohta uduroostet on tekkinud, mille külge tina väga matalt liitub. Mõni järele kui rohi põledes rauda kittainet jätab, mille külge tina liitub.

Wististi ongi see asjaolu D—n efektiivamitsele wiinud, kui oleks tinastuse põhjuselks spiraalne poleerimine ja mikroskoopilised kühmud.

Nii kui ma eelpool tähendasin, tekib tinatord ka pikuti poleeritud raudade külge. Põhjus peab siis teine olema ja on ka.

Et asja enam selgitada, siis asetan küsimuse, millele ka kohe vastan.

Mis pärast peab rohutroop raswatud olema?

Sellepärast, et see troop iga eelmise paugu mustuse ära pühiks.

Ma usun, et iga inimene on tähele pannud, mis kõrbes kõndides peeglile jätab, — nii jätab ka rohi põledes raua seinte külge kittainet, mille raswatud troop sealt peaks ära pühkima.

Suuremalt jaolt wiib ka hea troop eelmise laengu mustuse enesega kaasa. Aga siiski juhtub sageli, et mõnesse kohta raua külge kittainet peatuma jääb, millele järgmised laengud liisa annavad ja kuhu vastu siis haawlib tina hõõrumad.

Ka selle tõttu on rohujätistel võimalus raua külge liituda, kui jahil olles lastmisel pikem wahaeag on.

Kui püssirauad täiuseni siledaks lihvitud oleksid, ka siis hakkaks sinna külge tina, ja nimelt sel põhjusel, et tina kergesti oksideerub; oksideerunud tina aga puhtakspoleeritud terase wõit raua pinnale (sinna vastu hõõrudes) õhukese korrana liitub, mida pealiskaudsel waatamisel tähelegi ei pane. Nii on siis nende kiittide arwamine täitfa õige, kes ütlevad, et wärskelt poleeritud rauad enam tina külge wõtawad, kui need, millest tuli juba läbi käinud.

Wastes tekib tule ja niiskuse mõjul püs-

siranda uduõhukene rauaoksiiditorid. Selle oksideerunud terase pinnale ei liitu aga enam nii kergesti tina-oksiid. On aga udurooste selle õhukese rauaoksiidi korra mõnest kohast läbi jäänud, siis on ka tinastusele hea alus pandud.

Ei ole õige, et hästi poleeritud ja täpselt sirged rauad ikka ühest ja samast kohast tina külge wõtawad (wälja arwatud tšhoki koostus ja osalt ka padrunipesa lähedus).

Kuis eelpool tähendasin, peab siis selle koha peal wälke roostekaredus olema ehk seda küll silmaga näha ei ole.

Olen kuulnud kiitte kaebawat, et õstsin õli, mis pidi kõige parem rooste vastu kaitsja olema ja õlitasin oma „puhtad“ püssirauad sisse, kolmandal päewal aga leidsin, et see õli punaseks läinud ja ka minu püssirauad rooste ajanud.

Mitte õli ei soetanud sinna roostet, küll aga sulatas see õli sealt udurooste lahti ja muutus ise selle mõjul punaseks. See asjaolu on mõnegi kiiti efektiivamitsele wiinud, kui oleks teatud õli, mis tõesti hea, halb olnud.

Kui aga rauda roostekaredust tekib, siis liitub selle tiheda roostekareduse külge kõige enam tina. See roostekaredus tekib paiguti ja on esiti nii õrn, et rauad täitfa puhtad näiwad.

Tina külgehakkamiseks mõjub ka palju kaasa lastematerjaal, millega padrunid täidetakse. Kes tarwitab halba rohutu, pehmeid haawleid ja kuiwi troppe, selle püssi kogub ka enam tina, kui selle kiiti püssi, kes paremat lastematerjaalt tarwitab.

Kõige parem abinõu tinastuse ja ka rooste vastu on aga: iga jahi järel korralik raudade puhastamine, siis ei ole kiitidel põhjust tinastuse üle kaewata ega primitiivse abinõuga, nagu seda on elawhõbe, sealt wälja loksutada, mis üsna tülikas operatsioon, aga oma otstarwet — raudu puhtaks teha — siiski ei täida. Pärast peab ikkagi rauad üle puhastama; korraliku puhastusega kõrwaldatakse ühtlasi tina. Mis pärast siis kahefordset tööd teha.

Wastufets S. P-pp'le.

e. p.

„Gesti Mets'a“ 11-das numbris 1923 ilmus minu sulest lühikene kirjeldus: „See „wõtja“ piis, mille peale S. P-pp „Gesti Mets'a“ 8-das numbris 1924 armustawalt sõna wõtab.

Nähtawasti ei ole S. P-pp minu kirjutust õieti mõistnud wõi on pika aja jooksul selle siisu koguni ära unustanud ja püüab nüüd luigejaile seda taotleda, mida ma wäljendanud pole.

Ka püüab S. P-pp näidata, nagu oleksin mina terasest rauad maha teinud ja halvast materjaalist raudu kiitnud.

Koostiks wõib aga täh. kirjutusest mu arwamist terasest raudade kohta küllalt selgesti wälja luueta. Toon selle koha siin sõna-sõnalt: „Ollakse ka arwamisel, et mis kõwemast terasest piisfiraud on, seda walusamini ka „wõtab“.

See arwamine on eelk. Paremast, kallimast terasest piisfiraud on wastupidawuse mõttes paremad ja mõned terasefordid weel sellepoolest head, et nad nii kergesti ei roosteta, mitte aga „wõt-mise“ juhtes.“

See on ju küllalt selgesti öeldud.

Nimelt seda „wõt-mist“, seda „salawäge“ olen mina oma kirjutuse eesmärgiks seadnud. Seda kirjutama fundis mind paljude isikute arwamine, mida tihtipeale kuulda wõis. Ikka alati nii: „üks haawel kõrwaltehest läbi ja jänes on maas, kuna teise piisliga wõib loomal kas wõi pea otsast ära lasta ja elab siiski. .“

Mitte mina ei usu, et üks piis hästi „wõtab“, teine aga mitte sugugi, nagu auwäärt S. P-pp mind oma kirjas ütelda lasseb. Need kümme kätti küsiwad seda minult (wähemalt sada kätti on seda minult küsinud), mille peale mina neile nõu annan märki lasta ja waadata, kuidas märk kaetud on (mitte seatud, mis trükiwiga ja toimetuse poolt juba õiendatud).

Kinnitan weel kord, et kottujooksus ja läbilöömises terwe „wõt-mise“ saladus seisab.

Ka annan nõu proowi- wõi katse-padruneid mitmes jämeduses haawlittega teha ja soowitan ikka head lastematerjaali tarwitada. Kui aga kõigi katsete peale waatamata piis halvasti lasseb, siis a s j a t u n d- ja piis si me i s t r i juure minna.

S. P-pp püüab aga minu sõnu sel kujul edasi anda, kui oleksin nõu annud kogu piisimeistri juure rutata, kes piisfi koguni ära rikkuda wõib.

Muidugi on see täitsa loomulik, kui juba haiguse algul asjatundja arsti juure minnakse nõu küsima, aga mitte ise asjatundmatult arstides haigust raskemaks teha, nii et pärast ka asjatundja arst aidata ei wõi.

Ma olen palju haigeid piisise näinud, mis kodusel wiisil arstides ära rifutud. Siis ei olnud ka asjatundjal meistril seal enam midagi aidata. . .

S. P-pp arwates on piisfi heaks „wõt-miseks“ mõõduandwad: — piisfi raskus, raudade pikkus ja materjaal, millest raud tehtud, piisfirohki, tongid, tropid, laadimiswiis ja palju muid peensusi.

See on liia pealiskaudselt öeldud, liig kerge käega wisatud. Auwäärt autor jätab aga tähendamata, kui raske peaks see piis olema, kui pikad raudad ja pikkud rauaseinad kõige õhemast kohast teatud kalibre juures ja misnimeliseft terasest raudad.

Natukene edasi kirjutab aga sama autor, et piisfi headus ja „wõt-mine“ oleneb täitsa kättist enesest.

Nii siis: esiti piisfi raskus, raudade pikkus, materjaal — ja pärast ei olegi neil tähtsust, kui aga hea kiitt seal taga seisab.

Mina tarwitan siin sõna „luiskab“, mitte „waletab“, nii kui S. P-pp seda minust kirjutab. Neil sõnadel on ikka tähenduses wähe.

Siis kirjutab S. P-pp weel, et tema oma piisliga julgelt saja sammuni (mis ka liiber, et ole öeldud) jäneft ja tetre wõib surmata. Sealjuures tarwitanud haawleid nr. 3 (3,75 mm.). Misjuukse nummeratsiooni järele? Gestiks on tarwitusel Saksa nummeratsioon — nr. 3 (3,50 mm).

Saja sammuga kauguselt lastmise kohta haavlittega kal. 16—12 püüsiiga, oleks mul niipalju ütelda, et paugutada võib ju veel palju pikema maa taga, aga ärgu hakata seda keegi minule tõendama, et tema oma kal. 16—12-ga saja sammuga kauguselt iga pauguga linnu või looma puhtalt surmab. Seda tõendada oleks — meelega luiskamine.

S. P—pp mäletab kaht pauku, kus temal õnnestas 93 ja 97 sammuga kauguselt järest surmata, aga ehk jutustaks lugupeetud

S. P—pp ka neist sajajammuga paukudest, kus jänes või teder metsa inw aliidiks jäi. . . Võib olla, peatan kord kaugelstamise juures pikemalt, kui selleks vajadus tuleb.

Jään huvitusega ootama, mis suguse otsuse austatud „Gesti Mets'a“ lugejad minu hea „wõtja“ püüsi kohta annavad, mille kirjutusega tahhin näidata, et arwamine, kui oleks mõnel terasel eriti walus „wõtmine“ või „salasõud“, ekslik on.

Mitmesugust.

1782. aasta juhatuskiri Liwimaa ja Saaremaa kroonumetsnikkudele.

(Pilt kodumaa riigimetsadest ja metsawalitsemisest poolteiseaja aasta eest.)

Sisesejuhatuskiri.

Metsainstruktsioon, mis 1782. aastal selleaegse Doome-maade walitsuse (General-Deconomie) poolt awaldatud ja kindral-kuberneri krahw v. Brovni poolt 24. apr. 1783. a. kinnitatud, astus jõusse 1783. a. ja ei olnud maffew kindral-kuberneri oisuse järele mitte üksi Liwimaa ja Saaremaal, nagu seda instruktsiooni pealkirja järele arwata võiks, waid ka Gesti-maa kroonumetsade ja mõisate kohta. Ihesel ja samal ajal metsainstruktsiooni awaldamisega kinnitati ka määrused riigimõisate ja talupoegade kohta, mida õpetajad kantslikult kuulutasid ja mida niisama mõisawanemate ja külalubjaste kaudu rahwale teada anti. Iga kroonumõisa pidaja sai sellest määrusest ühe eksemplaari ühes metsainstruktsiooniga ja pidi seda alalise mõisa inventaarina alal hoidma ja järgmisele mõisapidajale ehk rentnikule üle andma. Sarnasel kujul omas üldtähenadatud instruktsioon peaaegu metsaseaduste kogu, sest see ei olnud maffew mitte üksi metsaametnikkude kohta metsawalitsemise üle, waid oli maffew kõikide elanikkude kohta riigimaade piirides.

1782. a. instruktsioon on aluseks wõetud Balti eraseaduse mõnele ühtikule §-ile, mis tõendusel on, et sellel juhatuskirjal enne suur tähtsus oli.

Kõiksin käesolewa Saksa keeles ilmunud instruktsiooni Gesti keele ja warustasin selle lühikeste seletustega, et kõigile kättesaadawaks teha, sest see juhatuskiri on üks esimestest sellesarnastest ja pakub palju huwi meie riigimetsade ajaloo suhtes; see instruktsioon on ühtlasi ka teatud astmets Wenemaa metsaseaduste arenemisel, sest, nagu teada, ilmus esimene ilwememaaline metsaseadus paartümme aastat hiljem

(1802. a.). Nii mõnigi selle seaduse § tuletab 1782. a. instruktsiooni meele.

Kindal on, et peale minu poolt ettetoodud juhatuskirja on olemas veel teisi wanemaid juhatuskirju, kuid praegu ei ole neid leida; paistab, nagu oleksid need wanemad juhatuskirjad ainult teatud ühtikuid küsimusi käsitanud.

Kui laua 1782. a. instruktsioon maffewaks jäi, on raske oisustada, võib olla laotas ta oma tähtsuse juba aastal 1802. üldwenemaalise metsaseaduse wäljalulutamisel. Neid küsimusi võib ainult arhitwilde wanemate andmete põhjal lahendada.

Metsainstruktsioon kõikidele kroonumetsnikkudele Liwimaa hertsogiriigis ja prowintsis Saaremaal.
(Forst-Instruction für sämtliche publique Wald-Förster des Herzogtums Plesland und der Province Desel, 1782.)

1.

Iga kroonumetsnik on kohustatud oma teenistuses edasi püüdmist, hoolsust, tähelepanu ja wanumata truudust üles näitama, nagu ta seda antud wandeaga kohustatud tegema, wastutades nii praeguses kui ka tulewases elus nii Jumala kui ka oma südametunnistuse ning keiserliku majesteedi ja oma ülemuse ees, teades, et ta kõigis seaduslikkudes juhtumistes oma ülemuse kaitse peale võib loota; selle wastu võib teda aga kõige wäheha märgatud truuduse juures mitte üksnes Jumal ja tema südametunnistus, nagu walowanduja seda teeninud, waid ka walitsus krahwida, — hoiatusel teistele.

Truudusekiri ei peeta mitte ainult seda, kes kroonumetsast ise midagi kuritahhlikult wälja annab või warastada lasseb, waid ka seda, kes sarnaseid juhtumisi jalgab ega üles ei anna.

2.

Peale wande all hõnutud truuduse on metsnik kohustatud oma ametit usinuse ja wõiswata hoolsusega pidama. Kõige pealt peab ta tutwumema täpsete temale kätte antud metsa piiridega ja kui need mitte

tükkalt selged pole või valeluse all sekkuvad, siis peab endale näidata lastma, kust jaadil on seni vastuvaiblemata kasutus olnud, mille üle ta tarvilikul juhtumisel naabruses elavatel mõhja talupoegilt teateid nõudma peab.

Kui piirid kindlaks tehtud, sel määral, nagu seda iga ühiku metsa juures kohalikud olud lubavad, siis peab metsnik päetapäevast, aastaaja ja ilma peale vaatamata, tema hoole alla usaldatud metsad läbi raiutama või lõikama ja talupoegade hulgast määratud metsvahtide valvonnad ise läbi käima ja järele vaatama, kas käste täpselt täidetakse, sest metsnik (mitte metsvaht) peab metsarevisjoni juures ülemusele aru andma. Sellepärast peab metsnik järelemaatuvi nõnda korraldama, et ta kõik oma metsa-omad, ka kõige laugemad, aastaks paar korda põhjalikult revideerib, need kohad aga, kus wargust karta, iga nädal või veel sagedamini läbi käib. Meäransis tuleb seda tähele panna, et naabritest keegi kroonumetsa piirides maad ei waldaks — seal, kus piirid kindlad; kus kroonumetsa piirid reguleeritud, ei tohi keegi neid ei muuta ega riihuda, ja kui sarnane asi peaks juhtuma, siis tuleb wiibimata jellest keiserlikule kreislõmmissariaadile teatada.

Kõigepealt peab metsnik igapäewastel järelewaatus-tähtsudel kõiki metsateedega — nii suurte kui ka väikeste — tutunema ja kindlaks tegema, kust nad tulewad, kuhu wiivad ja misjuugustest puististudest nad läbi lähevad; nii jäävad metsade sihtmised ojad ajajookul üheest juba meele.

Kui metsnik sel wiisil täielikku ettekujutuse oma metsast saanud, peab ta selle plaani nii hästi kui oskab paberile joonistama, seal metsa piirid, läbi-jooswad jõed, ojad, teed, metsas asuwad madalad samblasood ja teised tõlmatud maad, nii ka kohad, kus puud puuduwad, üles tähendama; ta tuleksid mitmesugused metsa kaswutingimised ära tähendada. Üles tähendada tuleksid ka metsa ümbruse ojade nimetused, nagu need talupojad nimetawad, sama ka piiridel naabri eramõisate nimetused. Eht küll igal lookitatud metsnikul tarwilikud matemaatilised teadmised peanid olema, et neilt täielikku metsa situatsiooniplaani tegemist õigus nõuda, tuleb leppida sellega, et igakõs walmistats plaani, nagu ta oskab, silmas pidades, et aja kohalike kroonumetsnikile matemaatikaas nõrgad on. Plaani walmistamiseks antakse üks aasta aega, et selle aja sees kõik oma metsad põhjalikult tundma õpitaks. Masta pärast tuleb nõutud plaan tingimata meenawalt hoolikale ja ühthästi ettepanekud teha, kuidas tuleksid langid neis metsades kõige kasulikumalt siia ajada.

3.

Kui metsnik nõnda oma metsa täiesti tundma on õppinud ja ka edaspidi wahetpidamata igapäew jätkab metsa ümbruse ojade järelewaatust, siis on üldse wõimatu, et korralagedust eht keegi wargust ette tulla wõiks, mis temale teadmataks jääks. Kui vastu lootust peanid tõesti sarnased asjad sündima ja metsnik neist keiserlikule kreislõmmissariaatometile ei teadusta, siis tuleb metsnikul raskest wastuastust anda kui hooletus eht truudusega kroonumetsnikul.

4.

Eht küll sarnane salajane ja wargusel wiisil metsa häwitamise metale suurt kahju teeb, siiski jünneb weel suurem kahju sellest, et siin, liiwimaal, pealpool metki mitte küllalt metsamajapidamise mää-

rustele wastawalt ei kajutata. Kroonumetsnik peab tingimata nende määruste järele täpselt käima.

5.

Eht küll igal metsnikul täielised teadmised metsamajapidamises peanid olema, siiski on märgatud, et mõnel neist teadmised puudulikul, sellepärast on kõiki selle hertsogriigi metsnikkude tarwis siinjasamas eel- pool õpetust ning asjakohaseid juhtnõude antud metsawalituse alal, et keegi ennast teadmatusega wabandada ei wõiks. Metsa korrapärast kasutamine on see, et metsa iga-aastase kasutamise ega taastata ega tulenase põhwe jaoks ei wähendataks, waid et tarwis-minem puutagawara sarnastest kohtadest ja nõnda raiutaks, et selle läbi parem puu juurekasw oleks kindlustatud ja niisuguse aruka asjaajamise läbi metsaegajalt paremasse seisusse tõstatata, et seega tulenase aegade jaoks metsa tagawara suurendataks ja kõige suurema tuluga kõige kroonu heaks tarwitataks. Nagu teada, on kõige tarwilikum ja tähtsam asi metsamajapidamise juures see, et metsa oled metsa-primiipide kohalike korraldajate aastaraikidele jaotatud, sest ainult nii kasutatakse metsa korrapäraselt, parimatse alus nõore metsa täpamusele ja järeleandamisele ja metsa warguse ärahoidmisele. Nii jääb mets, ühikud teatud raiekorrad wälja arwoatud, teistes kohtades täiesti puutumata; ja jääks miksuda asjata metsateed ära, mis endise metsamajapidamise juures siin maal mõõdapärasemata — metfadele kõige suuremaks kahjuks — siia ajada tuli, kui puud ja wälge siin ja seal üle kogu metsajinna õstida tuli, rääkimata paljudest teistest tuludest. Et see aga geometrilist mõõtmist nõuab ja see praegu weel wõimalik ei ole, peab seni niisuguste wäljaeraldamata aasta-lamite suurus enamwähem ära rippuma iga-aastastest tarwidusest, siiski peab aastane lam nõnda wõetama, nagu oleks kõik mets täiesti lamidesse jaotatud, sellepärast on järgnemad juhtnõuded selle põhimõtte peale rajatud. Et kõik metsad laste peajasse jagunewad, nimelt olaspuu- eht ehitusmets ja lehtpuu-mets, mida suuremalt olalt põletispuudeks tarwitatakse, siis peab metsnik kõigepealt järele uurima, misjuugust puud tema metslõuna ümbruses kohalike olude tõttu kõige rohkem tarwitatakse, sellest wälja minnes, et kõige paljud olas- ja lehtpuu-segi-metsad siin meie maal loomu poolest sarnased on, et pärast nende maharaiumist metsaprimaaliipide kohalikele saadud järelekasw, kas kõik lehtpuud või kõik olaspuud, kõige wähemalt suuremas olas, wälja raiuda wõiks.

Et need mitmesugused metsad ka eraldi ümbrusele talitust nõuawad, siis on igakõhe kohta eraldi juhatus antud.

A. Olaspuu-metsa kohta.

a) Kõik metsalankide ojad peamad nõnda siia aetud olema, et maharaiutud lamite tõttu sündinud laugenikkude tõrwal järele jäänud mets ei jääks tuule ja tormide mõju alla, millele järgneks tuulemurd, raiesmitil ise aga nõnda asetatud oleks, et ta sihtse aja jookul end seemendada suudaks ja et tarja juurepääsmine sinna raiesmitile takistatud oleks. Et kõige ägeamad tormid teatavasti suuremalt olalt läänest tulewad, siis peab maharaiumise ida poolt algama ja aasta-aastalt metsa kasutamise ega läänepoolt edasi nihutama, sest ümberpöördukt talitades arwataks metsa tormile ning tuulele. Et olaspuu lehtpuu sarnaselt juurtest wõju ei aja, waid ainult

oma seemnest idu wälkajamistega signeb, ja olaspuu läbib ainult lääne- ja lõunatuulte mõjul arwanemad seemne wälkajumistamisteks ja et seemned nende tuulke abil ebasi lahkata, sellepärast on tarwis, et mets seemendamisteks lääne ja lõuna pool raieistiku laawama jääks. Et seemne laawawast metfast raieistiku peale lennata suudata, peamad olaspuu-raieistikut pildad ja kühad olema, mitte üle 200—300 sammulaiad, ja mitigi tingimisel ei tohi need ruuduajarnafektid hõlpsa ajada. Et olaspuu aeglaselt laawab ja alla 100 aastat oma täiskaswuu lätte ei saa, wälja arwatud eht keeranis headel metfastawatamatel maadel, siis tuleb iga olaspuu-mets vähemalt sajande aastalanti jootada, see on, kroonu ehituspõu-metsta ei tohi ial üle ühe sajandiku aja loqu metfast aastas raiuda. Kus maapind wilkjam, vähema laawuuduga wõi maastid magine, seal tuleb ainult üks 150-ist wõi ainult üks 200-ist aja metfast lajutada, ja et puud olaspuu-metsta mitte nii kergelt ei igane nagu lehtpuu-metsta, siis ei tee kurja, kui weel vähem aja metsta aastas lajutusele wõetakse, kui siin tähendatud.

b) Olaspuu lajutamine niisuguses raiesmitus peab järgmistelt sündima. Juba suwel, kus metsnikul kõige rohtem waba aega on, kus pildade päewade ning suurepäraste ümaste tõttu kõige kohasem jels aega wõtta, peab metsnik wästawas aastalangis, eht kus siiaaetud langid puuduvad, neis kohtades, mis järgmistel talwel raiumise alla tulewad, lõik ehituseks lõikulituid puud ühikult ära tahteerima, mis neist wälja wõiks tulla, ja seda ühesda punase kriidiga 4 jala kõrgusel üle maapinna puule lööbuid lapil ära tähendama, selleks tuleb puu loor täiesti lõimaldada ja puu pehni raiuda, sest kui loorele märgid teha, wõib wihm need kergesti maha peasta. Märgid peamad jarnafed olema, et nemad hohe silma tor-lõhbid, kas joonetaolised wõi mis teegi ihe endale märgiks walib. Näituseks, puu annab wälja:

ainult ühe 5-jüllalilise palgi ja ladwa otja, siis tuleb

seba märtida:

ainult 4-jüllalilise paaripuu ühinda:

ühe 4-jüllalilise palgi ja ladwapolst ühe 2-jüllalilise

paaripuu:

ühe 3-jüllalilise palgi ja ladwa pool lähed pիրու-

puuks:

lõik puu lähed pիրուpuuks: X

Kõik puud, mis wäga kõweraks laawunud, et nemad kujaagile mujale ei lõlba kui põletispuuks, tulewad tempelkirwega üsna madalalt juurte juurest ära amärlida.

Kui lõik puud nihoiisi läesolewas aastalangis ots-tarbelkohaselt märtle läbi ära tähendatud, siis peab igaal ajal, wälja arwatud ettetulewad hädasuhtumised, kõige hõlgam mõistlipäewa ümber, metsnikule ette nähtama originaalid raiepiletistest järgmistel talwel nõutawate ehituspalkide ja teiste tarwiduste kohta, kusjuures metsnik raiepiletel tähendatud arwu ja suurused endale sellekohases raamatus üles tähendab, raiepiletid aga puude wäljawaeni hohe mõisa käst-jalale tagasi annab.

Kui jarnafel teel iga mõisa tarwidused üles tähendatud, kirjutab metsnik kohapeal iga puu endisele märgile hõlpsa wähe kõrgemale punase kriidiga selle mõisa nimme ehtmesed lähed, kuhu wästaw materjaal määra-

tud, ja jättab tööd nii kaua, kuni lõitides raiepiletites nõutud arwu materjaale läes. Seba tööd peab metsnik aga itta idast algama, et juhustilise puude ütlejäägi juures need läänes ajultid. Sarnane pealt-näha igaw toimetuse ei ole juurema harjutuse juures nii wäga raske ja on metsta tarwiliku torra suhtes mõddapääsmata tarwilik ja sellepärast lõitides hästi korvaldatud Sahtamaa metstades tarwituseel.

Enne kui nõutud palgid kroonumõistate poolt maha raiutakse ja wälja weetakse, on iga kroonumõista pidaja kohustatud 3 päewa enne seda iga 100 tellitud palgi tarwis 2 jalameest kirwestega metsniku juure kaatma, kelle abil metsnik lõik sellele mõistale määratud puude kühed 3 jala kõrguselt maapinnast alates ümberringi ära lootida laheb, et pärast wäljawaeni juures, mis täie tööduga wõimalikult ruttu teotama peab, õhitud ette ei tuleks. Leiab aga mõisa, et tema maajanduslistele huwibele kohasem on juba suwel mehi laata puude loorimisteks, siis on see weel parem, sest jarnafel wiisi juures kuuwawad puud paremini ja wäljawaeni on kergendatud. Kui sedamõisi ihe mõisa puud on alt loortud, peab metsnik iga puud 2-kordse tempelkirwe löögiga ära märlima, nimelt alt maapinna lähedalt, ja siis 1½ jala kõrguselt maapinnast.

Metsnik peab selle järele walwama, et puude maharaiumise juures pealmine märl puutumata jääks, et tööline sellega sunnitud oleks puud raiuma nii madalalt kui wähegi wõimalik. Ladwa poolt laadud vähemad palgid eht paaripuid ja muud materjaalid tulewad, kui puu maha raiutud, tempelkirwega ära tähendada; jarnafel märgita ei tohi lõhki palli kroonumetstast wälja wedada. Pärast seba, kui ehituspuid, s. o. palgid, paaripuid jne., loqu selleks aastas määratud raieistikust, kuid tingimata ühest kohast wälja weatub, tuleb ladwa otsest kellest, vähema-hinnalised materjaalid, nagu pիրու-, ala-, älle-puud ja muud materjaalid walmistada; mis aga sellest üle jääb, ka ehituspalkidest mitte lõikulituid puud, raieistikust ära koristada. Ühiki puud, mis ehituseks lõikulit, ei tohi pիրուpuuks wõi jarnafelst odawamaks materjaaliks tarwitada.

(Järgneb.)

Wõõra maa peale ehitatud hooned.

Wõõra maa peale ehitatud hoonete asjas on riigi-kohus oma 6. märtsi s. a. istanguil põhtmõttelise seletuse annud.

Asjaolud olid järgmised:

Hans Einbaum oli põllutööministeeriumi wastu hoonete arawedamise nõudmisega ehtnenud, seletades, et tema, pidades järgimõdda 45 aasta jooftul metstawi kohta, on sinna oma kulus elumaja ühes kõrwaliste hoonetega ehitanud. Elumaja ehituseks olali mõistast kaadud materjaalide cest tasu olenat ka la aastate jooftul mõistale ära maksnud ja lõik ehituse kulus ühikult kannud. Nõudmisel palus Einbaum nimetatud hooned tema omanduseks tunnustada ja lubada neid wõõrandamise teel riigi omaks saanud maa pealt ära wedada.

Nii rahustohituntt kui ka rahukoqu, kätitades W. E. S. § 772, on nõudmise tagasi lühanud, leides, et nõudjal puudub seaduslik alus waieluse all olewate hoonete arawedamisteks.

Raastatsoonitaebuses lorbab Hans Einbaumi woli-

nii asjaoluksid, mäidab, et hooned tulewad, arvessse võttes turmistaajate seletust, tema wolitaja omats tunnu-
tustada ja toimikatus juhtes tuleb neid arvata lastu-
lilude hulla, millest räägib nimelt wiimane jagu
D. E. S. § 772, mille põhjal tema wolitajale awaneb
õigus nende hoonete ärawimiseks, ja palub rahukogu
õhuse lpm. kp. § 129 rikkumise määrust ära muuta.

Profurdööri arvamist ära luulates leiab riigikohtus,
et laebus ei tule luqupeetawaks tunnustada. Hans
Einbaum ehitas waieluse all olevad hooned Selja
meiswahiõhale sel ajal, kui ta selle koha pidaja
oli. D. E. S. § 772 märtus määrab, et kui see, kes
ehitab wõõra maa peale hooned, mingisuguse juridi-
lises waheloras maa omanikkuga seisab, siis tuleb nii-
sugusel korral selle juriidilise wahelorra kohta käi-
waid määrusi kohaldada. D. E. S. §§ 4066, 562 ja
563 siinist aga järgneb, et sarnastel korradel ärawe-
miste õigust (just tollendi) wõib teostada, kui sellega
maa omanik nõus on. Käesolewal juhtumisel teba ei
ole ja jääb temale ainult wõimalus nende eest lastu
mõuda.

Rahukogu on kindlasti teinud, et nõudja ei ole tõets
teinud, et temal mingisugune kohtulaps oleks hoonete
äraweemiseks ja järellikult tuli E-le nõudmises ära
ütelda.

Neil põhjustel otsustas riigikohtus: Hans Einbaumi
woliniku eraaw. J. Paarmanni lastuhoonitaeuise
tagajärgeta jätta.

Meiswälema Mardi firi.

Jällegi jagasime, nagu wist teistestki maastondades,
maastonna meiswälema juures kredite. Panin seal
meiswälemalet ette ka mõned sõiduarweid,
lootes teaduses ettenähtud lastu saada, aga wõta nä-
puist. Raha olewat selleks nii wähke antud, et juba
õffas. Ei saawat enam ijegi sõida renideerimistele,
mille üle mõni mees juba röömustawat. Arwasti,
et tehafe wälja . . . teaduse järele rajutakse sõidu-
kulud, aga näe raha ei ole. . . Kuid maastonna meis-
wälem laotas aina käsi ja firmitas, et see tõel päris
tõsi olla. „Mis pagana loms siis see on!“ pahan-
das üts palawama peaga ametwõendadest, ähwardades
sõidutajatu kohtuteel sisse nõuda. Teine jälle lubas
tõd- ja hooletandeminiisteeriumi poole pöördra. Pä-
rast kodus arutasime teba asja ijegi Raiega, kes ar-
was, et kohtuse ehl tõe- ja hooletandeminiisteeriumi
weel ei maha. Kõil olewat ju pauused inimelad, wõimat
ju karpijatel ke teba mõni teadus, nagu see ametisõitu-
detajatu teadus on, teha siima wahete jäämud olla, kuid
asja parandatafe ehl lijarwega. Soowitas siiski
ametisõitubest wäljaspool metastonna piire tagasi
hoida, milleks kõigepealt protokollide kohtusadamistega
ja kohtuajadega õige kohtuhoiudikult tulewat tali-
tada. Selle Raie „kohtuhoiudikust“ mõtte wõstu, ta
ijeloomu arvessse wõttes, küll ei waielnud, kuid kui-
das ja oled kohtuhoiudik, kui meiswäle warastatafe.
Röömustawat oli siiski kuulda, et meiswälejanduse eri-
tuludeks ijegi piisut läinudaastastest rohkem on luba-
tud: riigikogu on siin meie ministriherra häält kuul-
da wõtnud ja karpimistasfjed armuäärinud. Arwale
jättes mõned vähemad kirohtud kredidid, nagu
8½ marka päewas kantseleiruumide kirstajale ja
kõhale, misjuuguse summa eest muiduigi mitte ainult

teegi midagi ära ei tee, waid teegi igapäew kord
„tere hommikut“ ei ütle, peatan weel ehitus- ja pa-
randuskrediidide juures. Seesinaseid kredite on ka
juba nõnda kirjitud, et mitte ainult maastonna
meiswälemale ütli, waid kõil loosoliijad meiswälemad
nõutult käsi laotafid. Arwasime loosolekul wälja,
et kui edaspidi igal aastal samal määrul kui tänawu
ehituskrediidide saame, siis meie maastonnas kõil meis-
wälemitud 195 a. jooksul kord uued kütud puni-
hooned saawad. Aga kas need ehitused siis 195-a.
ajahambale juundawat wastu panna? Millega ja
millaq siis üles ehitada juba nüüd kohtulangenud
hooned wõi koanti hooned, kus maa hooneteta pla-
neeriti wõi mõnel juhtumisel olemasolewad hooned
ära wõeti? Peale minu Liitwamäe meiswähi loo-
passe asunist*) leiti ajakirjaduse poolt koopa-ela-
nikke ka ristrahwa hulgaft Tallinna Kadriorus ja
Saaremaal, kuid nagu ametwõennad teadfid juhu-
tada, olewat meiswähehite hulgas nüüd igaspool
koopadesse asumise tung õige lastel maad wõtmas ja
iaqatähes wõimat teusta lähemas tulewikus koopa-ela-
nikkude arv nende hulgas õige juures, sest ka pa-
randuskrediididega on sama lugu. Wõfe juhtuawat
hoonetega nii mõndaigi. näiteks Sundiaugu meis-
wähil Nõrki olewat kohtu warisenud mana looma-
last, mida omal ajal ei parandatud. Naise, kes
kõigepeadi rufude wahete käänud, pääsnud küll kõi-
rile ära. aga ainus lehmale saanud rufude all siiski
õffa. Kõhujutawu ei olewat wälja maksetud. ehl küll
katakstroof ijegi lehmalete naha nii awuliseks teinud,
et meiswäht sealt paari pallaidi ei saanud.
Minult wiigastatud naise 12.000-margalise mitmekuu-
lise rawitsemise kulud haigemajas olewat riik oma tan-
da wõtnud. Et nüüd kord neist ehitustest ja parandus-
dustest jutt on, siis peatame ihkkasti ka wähke weel
nende 300-margaliste tõe tehmistele eelarwete juu-
res. Arwasin wälja, et sarnase eelarwe kohtusadam-
mine, peawõitkuse tehniku poolst lämbentõstamine,
lähikwaamamine, kinnitamine ja edas-laagst laatanised,
kui armestada rahapeale tema kallal hoiastawate
ametnikkude tõeõidud, paberid, trüki- ja postikulused,
siis teefinane 300-margaline tehnikuline eelarwe ma-
sak laualest üle 300 marra. Ei saa kuidaigi mõtteft
lasti, et milleks teba hoiastamist ja mitmekordset
kulu kartsis on, kui ijegi Wene Maarkriigis selleta
läbi laadi, nagu ühest endistest Wene metkadepart.
2. juulil 1901 a. nr. 10425/27 rinalirjast luqest.
nõutud teel tehniku eelarwete ainult siis, kui tõe
märtus üle 500 rubla tõuks ehl meie arvude järele
M. 100.000 —. Kas siis tõesti, kus meie asjaajamise
ihkkustamistest on nii palju rääqitud, teist korda
maksma panna ei saa? Räästas, et ihkkustamistele
juhtes olemine nõiarinain. Wida rohkem sellest rää-
ahame, teba keerulikkemata ast lähed. Näe panaa-
ihkkid ihkkustatid endistest Wene „asjajamitekts“
malkuläsu nime all. Siin olewat teadl Amerikka teid-
nud, mis kontroleerimist üle ametniku tõe wõrra
wõhendanud. aga paratabel ja teists arutustes lafa
ametniku tõe juure andis. Selles sibilis tulewat meil
põhjult õffida nii mõneq uue raamatu, teatelehe
ehl aruande juuretulekul.

Kodus, 7. mail 1924. a.

Meiswälema Mart.

*) Raata „Eesti Mets“ nr. 10 — 1923. a.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Kalender-läsitraamatu

eest jaatid raha ära (järg):

- 29. Koosa metst. 25 est. eest — 980 mt.
- 30. Undla metst. 25 est. eest — 980 mt.
- 31. Karsti metst. 25 est. eest — 980 mt.
- 32. Laiksaare metst. 25 est. eest — 985 mt.
- 33. Jõgeva metst. 9 est. eest — 324 mt.
- 34. Jämeda metst. 25 est. eest — 1000 mt.

misiuguste summade saamist jütkohal lüiteerime.

Reisjuhatus.

„Romaan“, nr.nr. 9 ja 10 — 1924. a. — 3. aastakülit.

„Loodus“, nr. 4 — 1924. a.

„Eesti Statistika kuukiri“, nr. 26 (5) — 1924. a.

„Põllumees“, nr.nr. 8 ja 9 — 1924. a.

„Eesti Majandus“, nr.nr. 18, 19 ja 20 — 1924. a.

„Eõdur“, nr.nr. 18 ja 19 — 1924. a.

„Laevandus“, nr. 45 — 1924. a.

Ugalehtede: „Põhja Kodu“, „Õõru Teataja“, „Waba Eesti“, „Eesti“ ja „Rahwalehe“ jostwad numbrid.

Poolametlikud teated.

Metsade peawalitfufe juhataja päewatäsfud.

2. mail 1924. a. — nr. 32.

Wob. Kallph Dpsula määratäse peawalitfufe sekretariaadi III j. tanifeleiametniku t. t. 28. aprillist f. a. arwates.

Wob. Friebe Scheffler määratäse peawalitfufe metsaajandufe ofatonna II j. tanifeleiametniku t. t. 1. maist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 1 — on peawalitfufe metsamajandufe ofatonna juhataja abi t. t. Arnold Buldas tinnitatud ametifse 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 2 — on peawalitfufe metsamajandufe ofatonna juhataja t. t. Franz Reibolf tinnitatud ametifse 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 3 — on Walgu metstonna III j. metfaiilem Wihtel Prištjan tõrgendatud sama metstonna II j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 4 — on Koela metstonna III j. metfaiilem Karl Ahrens tõrgendatud sama metstonna II j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 5 — on Paaswere metstonna III j. metfaiilem Karl Pold tõrgendatud sama metstonna II j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 6 — on Tartu metstonna II j. metfaiilem Hans Landmann tõrgendatud sama metstonna I j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 7 — on Lääne maatonna II j. metfaiilem Waldemar Walner tõrgendatud I j. maatonna metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 8 — on Wõru maatonna II j. metfaiilem Andres Püüg tõrgendatud sama maatonna I j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 9 — on Walga maatonna III j. metfaiilem Artur Heinrichson tõrgendatud sama maatonna II j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 11 — on Undla metstonna II j. metfaiilem Wäshli Saffs tõrgendatud sama metstonna I j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 12 — on Wõõhu metstonna I j. abimetfaiilem Karl Siimon määratud Põlingu metstonna III j. metfaiilemats 1. maist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 28. 4. 24. a. nr. 20, § 13 — on Jõhwi metstonna II j. metfaiilem Walter Laidoner tõrgendatud sama metstonna I j. metfaiilemats 1. jaanuarist f. a. arwates.

5. mail 1924. a. — nr. 33.

Peawalitfufe täshjalg Johannes Siftus määratäse peawalitfufe ukshoidja-täshjala toha peale 1. maist f. a. arwates.

Draide metstonna I j. abimetfaiilem Johannes Pombad paigutatäse ümber Tapa metstonna I j. abimetfaiilemats 1. maist f. a. arwates.

Metfatorradufe ofatonna noor. täshjaatori t. t. Alfred Hahn paigutatäse ümber Draide metstonda I j. abimetfaiilemats 1. maist f. a. arwates.

Kummu metstonna I jst. metfaiit Eduard Ert wabastatäse ametist tema enefe soowil 1. maist f. a. arwates.

Kummu metstonna II jst. metfaiit Jüri Wiit wabastatäse ametist tema enefe soowil 1. maist f. a. arwates.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 5. 5. 24. a. nr. 21, § 15 — on peawalitfufe metfatorradufe ofatonna n. täshjaatori t. t. Adolf Paul määratud Wiru maatonna metfaiilema abi t. t. 1. maist f. a. arwates.

9. mail 1924. a. — nr. 34.

Põllutõõminiftri täju põhjal — 5. 5. 24. a. nr. 21, § 14 — on Wihtandi maatonna metfaiilem Hans Snüpper määratud peawalitfufe metfaiitufe ofatonna juhataja t. t. 1. maist f. a. arwates.

Burika metskonna asjaajaja Rudolf Riia paigutatatakse ümber Kummumetskonda II jst. metsnikuks 1. maist j. a. arvates.

Kolga metskonna metsnik Karl Pepp paigutatatakse ümber Kummumetskonda II jst. metsnikuks 1. maist j. a. arvates.

Peavalitsuse registraator August Warju alanudatakse III j. kantsleiametniku t. t. 6. maist j. a. arvates, tema väärtetgevusse tõttu ametitohuste läitmisel alal.

Peavalitsuse registraatori Lohustetäitmine pannakse ajutiselt peavalitsuse asjaajaja Mihkel Treuhob'l'i peale 6. maist j. a. arvates.

Peavalitsuse ajut. kassjalag Bronislav Kaleilo wabastatakse ametist tema väärtetgevusse tõttu ametitohuste täitmise alal 6. maist j. a. arvates.

Mõhju metskonna metsnik Jaan Paugus paigutatatakse ümber Walgu metskonda III j. metsnikuks 1. weebuarist j. a. arvates.

Wolmveti metskonna abimeeskäilem August Kausfeldt wabastatakse ametist tema enese soovil 15. maist j. a. arvates.

Suru metskonna abimeeskäilem Alexander Kool paigutatatakse ümber Wolmveti metskonda II j. abimeeskäilemaks 16. maist j. a. arvates.

Jäneda metskonna abimeeskäilem Hans Raks wabastatakse ametist tema enese soovil 16. maist j. a. arvates.

Paasvere metskonna abimeeskäilem Leonhard Puutsa paigutatatakse ümber Jäneda metskonda I j. abimeeskäilemaks 16. maist j. a. arvates.

Kirjafast.

Rüsimused ja wastused.

Rüsimine: Misjagustel asjaoludel saavad maajaladad metsameetnikud, kes kasutada oleda maa-ala jne. eest renti makswad, vähem palga, kui see riigi eelarwes, „R. L.“ nr. 53/54 — 24. a. vastu wõetud ja misjagusel alal kasutatakse neid palgast maha arwatud summast?

Wastus: Palga seaduse järele. Palgast maha arwatud summad jääwad riigikassa korraldusse.

Rüsimine: Kas on metsateenijal eht tema pärijatel digus tasu nõuda oma järeletulijalt õunapuude, marjapõõsaste eht üldse marja- ja ilupuude eest, mis ia omal tulul murestenud, niijama hoonete eest, mis omal tulul ehitatud, aga riigi poolt tänini tasumata, kui tema tas summa läbi, wabatahilitult eht summitult lohast peab lahuma, wõi peab puud maha ratuma ja hooned ära wõetama? Metsamees.

Wastus: Warandust häwitada ei ole lubatud. Ara wita wõib siis, kui maaomanikuga felletohane leping on tehtud ja maaomanik sellega nõus on. Tasu tuleb nõuda maaomanikult, selle maa peale hooned eht puud jääwad, aga mitte järeletulijalt (Mikhieltohtu otsus 6. märtsist j. a.).

Kirjawastused.

J. P. — u: Et G. P. poolt warem tuli, siis jääb Teile oma ära. Arwustamine olgu asjakill, ilma wastasepoole pillamijeta.

H. M. Rastres: Teie saadetus jäi järke ootama. Soowitaw oleks midagi lohalkitult elust-olust.

H. Wiht: Lubate oma kirjelduses: „Ritjebe elu hädaohus“, „mõned erakorralised juhtumised päewa-walgele tuua“, kuid mitmetordse läbilugemise järele ei leidnud midagi, mis erakorraline oleks. Jääb tarwitamata.

G. S. — b: Teie kirjutate, et ajunil P. peab aastate wihi oma puud ajunil S. mehhas jne. Igal raietpiketil peab lõputähtaeg ära tähendatud olema, misjagune korraldus ja loomulikult ajuniltudele wäljaantawate raietpikete loha maksw ja ei ole see ka R. metskonnas teistii. Kuid makswate korralduste järele wõib üks metsooperatsioon kuni 4 a. kesta. Et raietohad lewadel mitte puhastatud ja mehha jäänud palgid koortud ei ole, näitab, et metsameetnikud hilit hoolikalt oma lohusid ei täida, millise asjaolu peawalitsujete teatawaks oleme teinud.

Mis puutub riigi rendimaadel laawamate puude lohta, siis on need wastuwaldelemata riigi omandus ja riigi metsowalitsuse kaitse ja järelewalwe all.

Kui mõnes lohas mõni salgate peats olema, mis „just nagu wäljapool walwet palstab“, siis ei wõiks see omelt põhjust anda lõpki rendimaadel laawamata puid nummerdama halata, misjagune töö riigile kinnend ja sajad korrad kallimaks läheks, kui need mõned lõpitud puud, mis puuduksitu järelewalwe tõttu ära warastada wõidatse.

Järgmine „Cesti Metsa“ number ilmub tatsitnumbrina (nr. 13/14) juulistuu teitel.

Wäljaandja: Cesti metsateenijate ühing.

Wastutaw toimetaja: H. Metze.

Kulliana Cesti Kirj.üh. trükituba, Pilt ldn. 2.

O. E. Herodes & P. M. Prick

Lauawabrik, ehitusmaterjaalid ja kütteained

Tallinn, Wiljandi uul. nr. 9.

Telefon 8-63. Postkast 23.

Ostan igal ajal
rebasepoegi
ja maksan head hinda.

Teatada kirjalikult ehk suusõnal:
Tallinn, Odra t. nr. 5, krt. 7.

Herrad Metsaülemad!

Palun võimaldage minule asjaajaja
kohta saamist. Olen 26 a. wana,
tantselitöödega, raamatupidamisega
ja metstonna asjaajamisega wilunud.
Mind soowitab Polli metstonna metsa-
ülem hra Reinbach, Polli-Lilli, Nuia
taudu. — Palkumised palun saata:
Paide, W. Aia tän. 13-1.

B. Schultz.

**Rannamõisa suwimajade nr. 10, 20
ja Wiru maakonna Pada metskon-
nas Selja rannas asuwa**

**suwimaja „Villa Selgs'i“
väljapakkumine.**

Awalikul enampakkumisel **30. juunil 1924. a.** kell 12 antakse ren-
dile Tallinnas Toompeal Kiriku tän. nr. 4 Metsade Peawalitsuse ruumes Harju
maakonna Wääna metskonnas asuwad Rannamõisa suwimajad nr. 10 — 24
aasta peale ja nr. 20 — 12 aasta peale ja Wiru maakonna Pada metskonna
Seljarannas asuw suwimaja „Villa Selgs“ — 24 aasta peale.

Pakkumised wõiwad olla suusõnalised ja kirjalikud. Kirjalikud pakkumi-
sed 20 mk. eest tempelmarkidega warustatult tulewad ühes kautsjoniga, pa-
kutawa aasta rendi summa suuruses, kinnistes ümbrikutes ajutisele pakkumise
komisjonile enne suusõnaliste pakkumiste algust ära anda.

Lähemaid teateid renditingimiste kui ka suwimajade kohta saab Metsade
Peawalitsuse Metsamajandusosakonnast, Kiriku tän. 4 ja Pada ning Wääna
metskonna metsaülematelt.

Metsade Peawalitsus.

Kasepakke

ostab Aktsia-Selts

A. M. LUTHER

TALLINNAS,

---

ka vähemates partiides, franko laia- ja kitsarööpalise raudtee jaam. — Pikkus 8¼ jalga, jämedus 8 tollist ülespoole, terwed, sirged ehk vähese ühepoolse kõverusega. Oksad ainult terwed ja mitte üle 2 tolli lubatud. Punane kõwa süda lubatud pak- kude juures kuni 10 tollini — 3 tolli läbimõduga, pakkude juu- res üle 10 tolli — 4 tollini.

Järelpärimistega pöörda aktsia-selts A. M. LUTHER'I kontori, Tallinnas, Suur Pärnu maantee 27, ehk järgmiste esi- tajate poole:

K. Wahl, Wiljandis, Hiire tän.,

Ormessoni maja krt. 3.

Konrad Uexküll, Pärnu, Pikk t. 9.

R. Dietenberg, Wõru waksal,

Waglaraua maja.

O. Lemm, Tartu, Aia tän. 28, k. 3.

J. Müllerhof, Püssi jaam.